

سخن‌ناشر

روان آدمیزاد خیلی پیچیده است. برای همین روان‌شناسی هم اصلاً علم نیچیپیده‌ای نیست! اگه یه وقت دوست داشتید توی دانشگاه روان‌شناسی بخونید، حتماً بخونید! ولی اگه خواستید روان‌شناس خوبی باشید و مردم بهتون اعتماد کنن، دوتا چیز رو یادتون نره؛ اول این که شنونده خوبی باشید و هی وسط حرف مردم نپرید و بذارید آدم‌ها هر چی دل تنگشون می‌خواد بگن؛ دوم این که آدم‌ها قضاوت نکنید و اونا رو با خط‌کش خودتون اندازه نگیرید؛ قضاوت کردن نفرت‌انگیزه!! (باعث نفرت طرف می‌شه.) و اما این کتاب! به نظر من که عالی شده. دست مؤلفای خوبمون، خانم سیمین زاهدی و آقای محمدابراهیم مازنی که کلی تلاش کردن و دقت به خرج دادن بهترین کتاب رو براتون بنویسن، درد نکنه. مرسی از بچه‌های واحد تألیف به‌ویژه خانم الهه آرانی و خانم انصاری که پیگیر بودن و نظارت کردن، هم‌چنین سپاس از همکارای کاردرست واحد تولیدمون که از ستون‌های اصلی خیلی سبزند.

دم همه‌تون گرم!

مقدمه مؤلف

سلام سلام؛

اول از همه به خاطر حسن انتخابتون بهتون تبریک می‌گیم و ازتون تشکر می‌کنیم که کتاب روان‌شناسی خیلی سبز رو انتخاب کردید. بهتون قول می‌دیم که اگه با این کتاب همراه باشید و توصیه‌های ما رو اجرا کنید، خیلی راحت می‌تونید درصدتون رو بالا ببرید و حتی یه ۱۰۰ درخشان توی کارنامه کنکور تون به جا بذارید.

تاریخچه کنکور توی درس روان‌شناسی رو می‌شه به دو بخش تقسیم کرد: قبل از کنکور ۱۴۰۱ و بعد از اون؛ تا قبل از کنکور ۱۴۰۱ روان‌شناسی راحت‌ترین درس بین درس‌های کنکور انسانی محسوب می‌شد و دانش‌آموزها با یه مطالعه ساده می‌تونستن به بالاترین درصدها برسن. اما کنکور ۱۴۰۱ اومد و معادلات رو به هم زد؛ از یه طرف سؤالات مفهومی‌تر شده بودن و این‌طوری نبود که به راحتی بشه به جوابشون رسید و از طرف دیگه حجم سؤالات زیاد شده بود و اطلاعات زیادی رو از دانش‌آموزها می‌خواست، بنابراین پاسخ‌دادن به اون‌ها خیلی وقت‌گیر شده بود. از اون زمان تا الان که در خدمتتون هستیم، هر سال سؤالات داره مفهومی‌تر و دشوارتر می‌شه؛ اما باید این نوید رو بهتون بدیم که درس روان‌شناسی از معدود درس‌هاییه که هنوز توی کنکور می‌شه ۱۰۰ زد! رسیدن به این هدف، یه منبع کامل و دقیق می‌خواد که هم مطالب رو به زبان ساده آموزش بده و هم مثل یه بانک تست نیاز شما رو برطرف کنه. ما و همکارانمون توی خیلی سبز، حسابی تلاش کردیم که این کار رو براتون انجام بدیم و نتیجه‌اش هم شده این کتابی که دست‌تونه.

باید از تیمی که پشت این کتاب بوده و در طول مدت تألیف و تولید اون، همیشه همراهمون بودن تشکر کنیم؛ دکتر کمیل نصری و مهندس بقایی گرامی که خیلی کمکمون کردن؛ مهندس سبزمیدانی عزیز که حسابی توی این مدت از تخصص و بردباری‌شون یاد گرفتیم؛ خانم آرانی و خانم انصاری بزرگوار که بدون تلاش‌هاشون این کتاب به نتیجه نمی‌رسید؛ خانم‌ها ستایش محمدی، فرزانه حاجی، یاسمین آشین، نیلوفر شیرخدايي، زهره قموشی، هنگامه ربیع و آقای مهدی جاهدی که حسابی برای ویرایش این کتاب زحمت کشیدن؛ و در نهایت همه دوستانمون در خیلی سبز که کنارشون خیلی خوشحالیم.

تقدیم به

تمام فرزندان سرزمینم.

سیمین زاهدی

همکارانم در خیلی سبز؛ به دوستی و همکاری با شما افتخار می‌کنم.

محمدابراهیم مازنی

آشنایی با روان شناسی خیلی سبز

۱ یک اسکن، همه چیز در دسترس

اول از همه باید فعال سازی پنل کتاب رو انجام بدی تا به همه محتواها و امکانات دسترسی داشته باشی.

گام سوم

کد اسکرچ رو بعد از خراشیدن ثبت و فعال سازی کنی. (فقط برای بار اول)

گام دوم

با شماره موبایلت وارد بشی

گام اول

فقط کافیه QR Code کتاب رو اسکن کنی!

حالا بریم ببینیم با فعال شدن پنل کتاب چیا گیرمون میاد؟!

حل ویدیویی سؤالات

گاهی اوقات برای یادگیری بهتر فقط خواندن پاسخ نامه تشریحی کافی نیست و لازمه مسیر حل سؤال رو هم مرحله به مرحله بررسی کنی. به همین دلیل بسیاری از سؤالات مهم و تیپیکال این کتاب، توسط اساتید درجه یک کنکور به صورت ویدیویی حل شده تا بتونی علاوه بر پاسخ صحیح، روش فکر کردن و رسیدن به جواب رو هم یاد بگیری...!

- ✓ اشتباهات رایج و دام های احتمالی هر مبحث را بشناسید.
- ✓ در مباحث دشوار، درک عمیق تری از مفاهیم و روش حل پیدا کنید.
- ✓ هر ویدیو را در زمان دلخواه بازبینی و دوباره مشاهده کنید.

۳۲۸
حل ویدیویی

آزمون‌های تعاملی

آزمون‌های تعاملی این کتاب فرصتی برای سنجش آموخته‌ها، تمرین و پیشرفت است. این کتاب شامل ۱۷ آزمون تعاملی است که در جلد ضمیمه قرار داده شده است.

هر جا علامت را دیدید بدانید و آگاه باشید که وقت آزمون دادن است. امکاناتی مثل **رؤیت فوری پاسخ‌ها، مقایسه عملکرد با سایرین و کارنامه تحلیلی** از ویژگی‌های این آزمون است. کافی است وارد پنل کتاب شوید و شماره آزمون مورد نظر را در نوار search وارد کنید. حالا وقت آزمون دادنه...!

همون لحظه
جواب دُرُست
رو ببین!

عملکردت رو
با بقیه
مقایسه کن.

مراقب باشید
آزمون‌ها نمره
منفی دارند!

درس‌نامه‌های کامل و جامع

آموزش مثال محور

سعی کردیم مطالب کتاب درسی رو به بیان ساده و روشن و با کلی نکته و مثال توضیح بدیم و اون‌ها رو به صورت جدول و نمودار دسته‌بندی کنیم.

پوشش کامل کتاب درسی

به ما اعتماد کنید 😊 هیچ نکته‌ای رو از قلم ننداختیم و همه مطالب حتی نقاط کور مثل پاورقی‌ها و فعالیت‌های کتاب درسی رو هم پوشش دادیم.

تثبیت مطالب

بعد از این که هر مبحث رو آموزش دادیم، هم جمع‌بندی و هم آگه‌گفتی داریم تا مطالب توی ذهنتون تثبیت بشه و برای تست‌زنی آماده بشید.

کاملاً منطبق با کنکور

با اولین نگاهی که به تست های این کتاب می کنید، بوی خوش کنکور به مشام مبارکتون می رسه. مهم ترین ویژگی کتاب ما اینه که کاملاً به روزرسانی شده و فرم، ظاهر و محتوای تست هامون دقیقاً هم سطح با کنکورهای اخیره.

کتاب درسی زیر ذره بین

به هر جای کتاب درسی که فکرش رو بکنید، براساس اهمیتش توجه کردیم. هم چنین با یک چینش مناسب، مطالب مهم تر رو چندین بار مرور می کنیم.

بانک کامل تست ها

تست های کنکور سراسری رو از سال ۹۸ به این طرف توی کتاب آوردیم و چون بعضی از این تست ها قدیمی شده، سعی کردیم تا حد امکان فرم و محتوای اون ها رو با کنکورهای اخیر منطبق کنیم.

آخرین تغییرات کتاب درسی

خیالتون راحت باشه آخرین تغییرات کتاب درسی رو توی کتاب اعمال کردیم.

سطح بندی دقیق و
چیدمان مهندسی شدهتست ها به صورت درس به درس طراحی شدن؛
چیدمان تست های هر درس شامل این ویژگی هاست:

۱ منطبق با سرفصل های کتاب درسی: روند پیشروی تست ها براساس تیرهای اصلی کتاب درسی و درس نامه هاست تا بعد از مطالعه هر مبحث، بتونید تست های اون مبحث رو بزنید.

۲ روند ساده به دشوار: تست های هر مبحث، از ساده به دشوار چیده شدن؛ تست های اولیه هر مبحث برای دست گرمیه و تست های بعدی برای تسلط و تثبیت مطالب.

۳ تست های ۱۰۰ شو: اگه می خواهید تست های سخت و در هم رو ببینید و خودتون رو بسنجید، بخش **۱۰۰ شو** مخصوص شماست.

۴ تست های ترکیبی: هر جا آیکون **MIX** رو دیدید، یعنی یه تست ترکیبی بین درس های مختلف داریم.

و اما پاسخ تشریحی

V

تست زدن بدون بررسی و تحلیل پاسخ کامل نمی‌شه، مخصوصاً آگه تست‌ها نکته دار باشن یا دام داشته باشن. به همین خاطر توی این کتاب برای هر تست، پاسخ‌های واقعاً تشریحی نوشتیم تا هم به جواب درست برسید، هم بهتر یاد بگیرید و هم این‌که بتونید از پس سؤال‌های مشابه بریاید!

برخی از ابزارهایی که توی پاسخ‌های تشریحی ازشون استفاده کردیم:

بعضی وقت‌ها یه نکته ساده می‌تونه قفل چندتا سؤال رو باز کنه. این نکات رو توی پاسخ‌ها مشخص کردیم.

نکته

دام‌های تستی رو شناسایی کردیم تا قبل از کنکور باهاشون آشنا بشید و توی کنکور گیر نیفتید.

تله

هر درسی یه سری فوت و فن داره. توی این قسمت، تکنیک‌هایی معرفی کردیم که با اون‌ها بتونید سرعت و دقت تست‌زنی تون رو توی درس روان‌شناسی بالا ببرید.

تیز بازی

شامل یه سری موضوعات کلیدی که توجه به اون‌ها برای یادگیری روش مطالعه درس روان‌شناسی کاربردی محسوب می‌شه.

مشاوره

فقط به بررسی گزینه درست بسنده نکردیم؛ گزینه‌های غلط هم تحلیل شدن تا بدونید چرا اشتباهن.

بررسی سایر گزینه‌ها

نسخه دیجیتال کتاب! کتابخوان خیلی سبز!

با خرید نسخه چاپی این کتاب، نسخه دیجیتال آن نیز در اختیار شما قرار می‌گیرد تا بتونید در هر زمان و مکان به محتوای کتاب دسترسی داشته باشید. کتابخوان دیجیتال خیلی سبز به شما کمک می‌کند متناسب با سبک مطالعه خود، از امکانات متنوع آن استفاده کنید.

امکان مطالعه در هر دستگاهی

سوئیچ سریع بین بخش‌ها

یادداشت کردن

هایلایت کردن و علامت گذاری

فهرست مطالب

۱ روان شناسی: تعریف و روش مورد مطالعه

درس نامه: ۱۰

سؤال: ۲۱

۲ روان شناسی رشد

درس نامه: ۴۲

سؤال: ۵۳

۳ احساس، توجه و ادراک

درس نامه: ۷۸

سؤال: ۸۸

۴ حافظه و علل فراموشی

درس نامه: ۱۰۹

سؤال: ۱۲۱

۵ تفکر (۱) حل مسئله

درس نامه: ۱۴۲

سؤال: ۱۵۱

۶ تفکر (۲) تصمیم گیری

درس نامه: ۱۷۳

سؤال: ۱۸۱

۷ انگیزه و نگرش

درس نامه: ۲۰۱

سؤال: ۲۰۹

۸ روان شناسی سلامت

درس نامه: ۲۲۷

سؤال: ۲۳۵

پاسخ نامه تشریحی

۲۵۲

پاسخ نامه کلیدی

۳۶۵

درس نامه و سؤال

درس اول: روان‌شناسی: تعریف و روش مورد مطالعه

علم روان‌شناسی به چه سؤالاتی پاسخ می‌دهد؟

هر علمی موضوع خاصی دارد و به نوع خاصی از سؤالات انسان‌ها پاسخ می‌دهد. مثلاً موضوع علم جامعه‌شناسی، کنش‌های اجتماعی و علم پزشکی، دربارهٔ سلامت و بیماری صحبت می‌کند. آنگاه از به جامعه‌شناس پرسیم که چه طور می‌شه بیماری آنفلوآنزا رو درمان کرد، یا توجه به اطلاعات جامعه‌شناسی خودش نمی‌تونه به این سؤال پاسخ بده، چون موضوعات جامعه‌شناسی و پزشکی با هم فرق دارن. روان‌شناسی هم موضوع مخصوص به خودش رو داره و به نوع خاصی از سؤالات پاسخ می‌ده، مثلاً نباید از به روان‌شناس دربارهٔ علت کاهش آب دریاچه ارومیه سؤال پرسیم! پاسخ به این سؤال، وظیفهٔ علم جغرافیاست.

❖ موضوعات و سؤالاتی در علم روان‌شناسی بررسی می‌شوند که دو ویژگی داشته باشند:

❶ **قابلیت بررسی علمی** داشته باشند؛ یعنی با ابزارها و روش‌های علمی بتوان آن‌ها را مطالعه کرد. مثلاً پدیدهٔ استرس یا هوش رو می‌شه به صورت علمی بررسی کرد، اما پدیده‌هایی مثل جن، روح و روز معاد، قابلیت بررسی علمی و آزمایشگاهی ندارن.

❷ **به پدیده‌های روان‌شناختی** (یعنی رفتار یا فرایندهای ذهنی) مربوط باشند. مثلاً عوامل مؤثر بر فراموشی توی علم روان‌شناسی بررسی می‌شه، چون فراموشی به پدیدهٔ روان‌شناختیه، اما سؤال دربارهٔ ارزش‌های اجتماعی، در قلمرو علم روان‌شناسی قرار نمی‌گیره؛ چون ارزش‌های اجتماعی، یک پدیدهٔ جامعه‌شناختیه، نه روان‌شناختی! ❖ سؤالاتی که دارای هر دو ویژگی بالا باشند، در قلمرو علم روان‌شناسی قرار می‌گیرند و پاسخ به آن‌ها دغدغهٔ روان‌شناسان است.

مثال: برای فهم بهتر مطلب، به مثال‌های زیر توجه کنید. هواستون باشه که آنگاه از این بخش سؤالی طرح شد، باید مثل همین روشی که توی این جدول اومده حلش کنید.

مثال	ویژگی اول: آیا قابلیت بررسی علمی دارد؟	ویژگی دوم: آیا به پدیده‌های روان‌شناختی مربوط است؟	نتیجه: آیا در حیطهٔ علم روان‌شناسی قرار می‌گیرد؟
چه رابطه‌ای بین فشار روانی و دیدن ارواح مردگان وجود دارد؟	خیر، زیرا روح با روش‌ها و ابزارهای علمی قابل بررسی نیست.	بله، فشار روانی یک پدیده روان‌شناختی است.	خیر، زیرا فاقد ویژگی اول است.
وضعیت فیزیکی والدین، چه تأثیری بر قد و وزن فرزندشان دارد؟	بله، با روش علمی می‌توان بررسی کرد که آیا وضعیت فیزیکی والدین، بر قد و وزن فرزندشان تأثیر می‌گذارد یا خیر.	خیر، زیرا هیچ عنصر روان‌شناختی در این سؤال وجود ندارد. همهٔ مفاهیم این سؤال مربوط به ویژگی‌های جسمانی انسان است.	خیر، زیرا فاقد ویژگی دوم است.
چرا هنگام مطالعه حواسمان مدام پرت می‌شود؟	بله، با روش علمی می‌توان این موضوع را ارزیابی کرد.	بله، پرت شدن حواس، یک پدیدهٔ روان‌شناختی است.	بله
تماشای برنامه‌های خشونت‌آمیز رسانه‌ها چه تأثیری بر پرخاشگری کودکان دارد؟	بله، با استفاده از روش‌ها و ابزارهای علمی مثل مشاهده، می‌توان این موضوع را مطالعه کرد.	بله، پرخاشگری، یک رفتار و پدیدهٔ روان‌شناختی است.	بله

★ **نکته:** اگر از افراد موفق دربارهٔ علت موفقیتشان پرسیم، به دو عامل اشاره می‌کنند: ❶ دانش تخصصی‌شان، ❷ ویژگی‌های روان‌شناختی مانند انگیزه و تلاش. این مسئله نشان می‌دهد که ویژگی‌های روان‌شناختی بر عملکرد انسان تأثیر زیادی دارند.

❓ **اگر گفتی:** مشخص کنید کدام یک از سؤالات زیر، در حیطهٔ علم روان‌شناسی قرار می‌گیرد.

- ۱- افرادی که مکرر و بدون دلیل تن به جراحی زیبایی می‌دهند، در زیبایی بدنشان نقص دارند یا تصور نادرستی از زیبایی دارند؟
- ۲- آیا بین موفقیت و شانس ارتباط علی یا همبستگی وجود دارد؟
- ۳- قانون برای کسانی که مواد مخدر توزیع می‌کنند و به سلامت جسمانی و روانی افراد آسیب می‌زنند، چه مجازاتی در نظر گرفته است؟
- ۴- چرا یک فرد وقتی در جمع قرار می‌گیرد، متفاوت از سایر موقعیت‌ها عمل می‌کند؟

✓ **پاسخ:** سؤالات ۱ و ۴ در حیطهٔ علم روان‌شناسی قرار می‌گیرند، چون هر دو تا ویژگی رو دارن. سؤال ۲ فاقد ویژگی اول است (شانس، قابلیت بررسی علمی نداره) و سؤال ۳ فاقد ویژگی دوم است. (موضوع اصلی موهود در این عبارت، حقوقی است، نه روان‌شناختی)؛ به همین دلیل سؤالات ۲ و ۳ در حیطهٔ علم روان‌شناسی قرار نمی‌گیرند.

منابع کسب آگاهی و معرفت

منظور از منابع کسب معرفت، روش‌هایی که ما رو به علم و آگاهی دربارهٔ یک موضوع می‌رسونه. ما برای این‌که دربارهٔ یک موضوع به دانش و آگاهی برسیم، از روش‌های مختلفی استفاده می‌کنیم. مثلاً آنگاه بخواهیم بفهمیم که چرا توی فصل بهار بیشتر از سایر فصل‌ها فوایمون می‌گیره، ممکنه از عقل خودمون کمک بگیریم و به قول معروف «دود تا چهارتای عقلی» بکنیم؛ ممکنه بریم سواالمون رو از افراد صاحب‌نظر پرسیم یا حتی ممکنه دست به دامن هوش مصنوعی بشیم!

انسان‌ها در پاسخ به سؤال‌های خود و برای کسب آگاهی و معرفت، از منابع و روش‌های زیر استفاده می‌کنند:

- ❶ عقل (روش‌های فلسفی و استدلال‌های منطقی و ...)
- ❷ شهود و دریافت درونی و ...
- ❸ استناد به وحی، آیات الهی و سخن و عمل بزرگان دین
- ❹ تجربه (روش‌های علم تجربی)

مثال: فرض کنید از شما سؤال می‌شود که «آیا جهان نظم دارد؟» شما برای پاسخ به این سؤال، می‌توانید از روش‌های مختلفی استفاده کنید:

روش	توضیح
عقل (روش‌های فلسفی و استدلال‌های منطقی)	۱ استدلال کردن ← وجود قوانین ثابت در هر مجموعه‌ای که بتوان از آن‌ها استفاده کرد، نشانه نظم در آن مجموعه است. جهان خلقت مجموعه‌ای است که قوانین ثابتی دارد و ما از این قوانین استفاده می‌کنیم (مانند تغییر فصل‌ها)؛ پس به این موضوع پی می‌بریم که جهان دارای نظم است.
شهود و دریافت درونی	۲ استفاده از تجربه‌های شخصی ← به هر چیزی که در پیرامون خود نگاه می‌کنم، به وجود نظم در جهان پی می‌برم.
استناد به وحی، آیات الهی و سخن و عمل بزرگان دین	۳ استناد به وحی و تعلیم دینی ← خداوند در قرآن می‌فرماید: «آسمان‌ها و زمین را به عدل آفریدم.» این آیه نشان می‌دهد که جهان منظم و قاعده‌مند است.
تجربه (روش‌های علم تجربی)	۴ استفاده از روش علمی ← اگر کره زمین چند متر دورتر یا نزدیک‌تر به خورشید بود، امکان حیات در این سیاره وجود نداشت؛ پس جهان با نظم آفریده شده است.

★ **چند نکته:** ۱ روش شهودی یک منبع شخصی است و قابل تعمیم یا انتقال به دیگران نیست. *اون پاسخی که فرد بر اساس احساس درونی و یا تهره فودش به یه سؤال می‌ده، فقط برای فودش معتبره.*

۲ روش شهودی و روش علمی، هر دو بر مبنای تجربه هستند. با این تفاوت که روش شهودی، تجربه خاص و منحصر به فرد یک شخص است، اما روش علمی، تجربه‌ای است که قواعد منظم و مشخصی دارد و قابل تعمیم به دیگران است.

مثال ۱: «هر وقت که در حل یک مسئله به مشکل می‌خورم، مدتی به خودم استراحت می‌دهم و به موسیقی گوش می‌کنم. تجربه من نشان داده است که این روش باعث می‌شود ذهن عملکرد بهتری داشته باشد.» ← از تجربه‌ها و دریافت‌های درونی استفاده شده و بیانگر روش شهودی است. (تجربه غیر قابل تعمیم به دیگران)

مثال ۲: «تحقیقات نشان داده است که وقتی سماجت بر حل مسئله برای مدت زمانی نادیده گرفته می‌شود، عواملی که مانع حل آن مسئله هستند فراموش می‌شود. در نتیجه هنگام مراجعه مجدد، حل مسئله محقق می‌شود.» ← از استدلال‌های علمی و تجربی استفاده شده و بیانگر روش تجربی است. (تجربه قابل تعمیم به دیگران)

۳ اگر استدلال‌های فرد صرفاً عقلانی و فلسفی باشد، روش او عقلی است، اما اگر استدلال‌های فرد بر اساس مشاهدات عینی یا ابزارهای علمی صورت گرفته باشد، روش او تجربی است؛ پس روش فلسفی و روش تهری، در این که هر دو استدلالی هستن، اشتراک دارن، اما تفاوتشون اینه که یکی شون بر مبنای عقله و اون یکی بر مبنای تهره و آزمایش.

مثال ۱: «همه پدیده‌ها به آفریننده نیاز دارند. انسان نیز یک پدیده است؛ پس نتیجه می‌گیریم که انسان نیز به آفریننده نیاز دارد.» ← از استدلال‌های عقلی و منطقی استفاده شده و بیانگر روش عقلی است.

مثال ۲: «مشاهدات دانشمندان نشان می‌دهد که شامپانزه‌ها در سال‌های اول زندگی خود از مادرشان جدا نمی‌شوند؛ پس می‌توانیم نتیجه بگیریم که شامپانزه‌ها هم مثل انسان‌ها از نظر فیزیکی و عاطفی به یکدیگر وابستگی دارند.» ← از استدلال‌ها، روش‌ها و ابزارهای علمی (مشاهده) استفاده شده و بیانگر روش تجربی است.

۴ توجه داشته باشید که هنگام استدلال اگر دانش ما نیازمند به کارگیری ابزارهای علمی باشد روش به کار گرفته شده، مصداق روش علمی است، مانند توضیح قسمت چهارم در جدول بالا که برای اندازه‌گیری فاصله زمین تا خورشید ابزارهای دقیق علمی به کار گرفته می‌شود، اما اگر دانش ما صرفاً نیازمند به کارگیری عقل و استدلال باشد روش عقلی و منطقی است، مانند توضیح قسمت اول در جدول بالا.

۵ هر یک از منابع چهارگانه آگاهی و معرفت، روش‌های خاص و متناسب با خود را داشته و از آن‌ها برای پاسخ به مسئله مورد نظر استفاده می‌شود. ممکن است درباره یک موضوع بتوان با هر چهار منبع به آگاهی رسید.

۶ نباید این چهار منبع را در مقابل یکدیگر قلمداد کرد. این روش‌ها، منابعی برای آگاهی از جنبه‌های مختلف عالم هستی هستند که هر یک ویژگی‌های مخصوص به خود را دارند و می‌توانند یکدیگر را تکمیل کنند.

؟ **اگر گفتی:** مشخص کنید که در هر یک از موارد زیر، از کدام منبع کسب آگاهی و معرفت استفاده شده است.

- ۱- از طریق پرسش‌نامه سبک زندگی، می‌توان آسیب‌پذیری فرد در برابر فشار روانی را نمره‌گذاری کرد.
- ۲- بهترین تغذیه برای کودک، شیر مادر است، زیرا من به خوبی حس کرده‌ام که شیردادن به فرزندم تأثیر مثبتی بر رشد او داشته است.
- ۳- مطابق با سیره معصومین، خانواده مهم‌ترین عامل جلوگیری از انحرافات اجتماعی است.
- ۴- هرچند هر معلولی علتی دارد، اما سلسله علت‌ها نمی‌تواند نامتناهی باشد.

✓ **پاسخ:** ۱- تجربه (روش علمی) ۲- شهود و دریافت درونی ۳- استناد به وحی، آیات الهی و سخن و عمل بزرگان دین ۴- عقل

علم تجربی چیست؟

توی قسمت قبل توضیح دادیم که به طور کلی چهار تا روش برای کسب آگاهی وجود داره. در ادامه این درس درباره روش چهارم (روش علم تجربی) صحبت می‌کنیم، اما قبل از هر چیز، بریم ببینیم که «علم» چه معنایی داره. واژه علم معانی و تعریف‌های متفاوتی دارد:

تعریف	توضیحات
هر گونه معرفت و دانش بشری knowledge	طبق این تعریف، همه دانش‌هایی که از طریق منابع چهارگانه کسب آگاهی و معرفت کسب می‌شوند، علم نام دارند؛ یعنی اون چیزهایی که با عقلمون می‌فهمیم، اون چیزهایی که با شهود و تجربه درونی درک می‌کنیم، اون چیزهایی که از طریق وحی بهمون می‌رسه و اون چیزهایی که با علوم تجربی بهوش می‌رسیم، همه و همه علم محسوب می‌شن.
علم تجربی science	طبق این تعریف، فقط منبع چهارم (روش علمی و تجربی) علم محسوب می‌شود؛ یعنی فقط به چیزی می‌گیم علم، که از طریق ابزارها و روش‌های علمی و تجربی بهوش رسیدیم. منظور از علم در کتاب درسی، علم تجربی است. علم تجربی، ویژگی‌هایی دارد: - از روش‌ها و ابزارهای دقیق برای موضوع مورد مطالعه استفاده می‌کند. - با کمک مشاهده و روش‌های مختلف، رابطه بین پدیده‌های طبیعی را بررسی می‌کند. - مفاهیمی مانند مسئله، فرضیه، اصل (قانون) و نظریه در آن کاربرد فراوانی دارند.

مفاهیم پرکاربرد در علم تجربی

تا حالا اسم «نظریه تکامل یا فرگشت» به گوش مبارکتون خورده؟ نظریه تکامل یا فرگشت می‌گه تمام پانداران با همه تنوعی که دارن، از پدر مشترکی که حدود ۳/۵ تا ۳/۸ میلیارد سال پیش زندگی می‌کرده، پدید اومدن! فب باید بررسی کنیم که دانشمندا چه طور این نتیجه رو گرفتن و برای رسیدن به نظریه فرگشت و بقیه نظریات علمی چه راه‌هایی رو طی کردن. به طور خلاصه، برای دستیابی به یک نظریه علمی:

- ابتدا دانشمندان سؤالی را مطرح می‌کنند. ← مسئله
- سپس با توجه به دانش‌ها و تجربه‌های قبلی و با استفاده از قوه تخیل خود، پاسخی حدسی و احتمالی به آن سؤال می‌دهند. ← فرضیه
- در صورت تأییدشدن آن پاسخ حدسی، یک اصل یا قانون علمی به وجود می‌آید. ← اصل یا قانون
- با کنار هم قرارگرفتن مجموعه‌ای از اصول و قوانین درباره یک موضوع، یک نظریه شکل می‌گیرد. ← نظریه

۱- مسئله:

«مسئله»، سؤالی است که ذهن دانشمند را به خود مشغول کرده است.

پژوهش دانشمندان با «طرح مسئله» آغاز می‌شود؛ پس اولین گام در یک پژوهش روان‌شناسی، شکل‌گیری سؤال یا مسئله در ذهن محقق است.

مثال: فرض کنید که یک روان‌شناس در تحقیقات خود به دنبال پاسخ به این سؤال است که «گذشت زمان بر پایداری حافظه چه تأثیری دارد؟». این‌ها به سؤال توی ذهن دانشمند شکل گرفته که باید بره دنبال پاسخش!

★ **نکته:** مسئله‌ها غالباً به صورت یک جمله پرسشی مطرح می‌شوند، اما گاهی نیز ممکن است به صورت جمله‌ای خبری مطرح شود که در آن پرسشی نهفته است. **مثال:** به جای این که بگوییم «علت افت تحصیلی دانش‌آموزان پس از کرونا چیست؟»، می‌توانیم بگوییم «دانشمندان به دنبال کشف علت افت تحصیلی دانش‌آموزان پس از کرونا هستند».

۲- فرضیه:

دانشمندان با توجه به دانش‌ها و تجربه‌های قبلی خود و همچنین با استفاده از قوه تخیلشان، سعی می‌کنند برای مسئله‌های علمی پاسخی پیدا کنند. پاسخ اولیه پژوهشگران به مسئله‌های علمی، «فرضیه» نام دارد.

مثال: در پاسخ به این مسئله که «گذشت زمان بر پایداری حافظه چه تأثیری دارد؟»، این فرضیه را می‌توانیم ارائه دهیم: «گذشت زمان باعث تضعیف حافظه می‌شود».

★ **چند نکته:** ۱) فرضیه، یک حدس خردمندانه است؛ یعنی قطعیت ندارد و ممکن است تأیید یا رد شود. راحت‌تر بگم: فرضیه یک حدس؛ پس می‌تونه درست یا نادرست باشه.

۲) برای پذیرش یا رد فرضیه‌ها، باید دو مرحله طی شود: الف) ابتدا باید فرضیه را براساس روش‌های علمی (اطلاعات و داده‌های تجربی) مورد آزمایش قرار دهیم. ب) سپس نتیجه آزمایش‌ها را با یافته‌های مورد قبول در علم تجربی مطابقت دهیم. اگر نتایج به‌دست آمده با علم تجربی مطابقت داشت، فرضیه تأیید و به اصل (یا قانون) تبدیل می‌شود. در غیر این صورت، فرضیه رد و کنار گذاشته می‌شود.

۳) مسئله و فرضیه، رابطه دوسویه دارن؛ یعنی فرضیه‌ها می‌توانند ضمن این که در پاسخ به یک سؤال بیابند، باعث طرح سؤال‌های دیگر هم بشوند. **مثال:** ممکن است در پاسخ به این سؤال که «چه رابطه‌ای بین تعداد اعضای خانواده و قدرت تکلم کودکان وجود دارد؟» این فرضیه را ارائه دهیم: «قدرت تکلم کودکان در خانواده‌های پرجمعیت بیشتر از خانواده‌های کم‌جمعیت است». این فرضیه نیز می‌تواند باعث ایجاد سؤالات و مسئله‌های دیگری در ذهن اندیشمندان شود؛ از جمله این که: «چرا میان دایره لغات کودکان و تعداد افراد خانواده ارتباط وجود دارد؟» یا «چرا کودکان در خانواده‌های پرجمعیت، زودتر به حرف می‌آیند؟» و یا «غیر از تعداد افراد خانواده چه عوامل دیگری در قدرت تکلم کودکان اثر می‌گذارد؟»

۱۲ برای این که یک جمله، فرضیه محسوب شود، باید ویژگی‌هایی داشته باشد. از جمله این که:

چه جمله‌ای می‌تواند فرضیه باشد؟	چه جمله‌ای فرضیه محسوب نمی‌شود؟
فرضیه یک جمله خبری است.	جمله‌های پرسشی، تعجبی، عاطفی و امر و نهی، نمی‌توانند فرضیه باشند.
در فرضیه باید رابطه میان دو متغیر بررسی شود. این متغیرها باید قابلیت بررسی علمی داشته باشند.	اموری مانند شیطان و جن که قابلیت بررسی علمی ندارند، نمی‌توانند در فرضیه‌ها مطرح شوند.
در فرضیه از قیده‌های تأکید استفاده نمی‌شود.	اگر در جمله‌ای به وجود رابطه تأکید (حتماً، باید، قطعاً، مطمئناً و ...) شود، نمی‌تواند فرضیه باشد؛ چون فرضیه یک حدس است و قطعیت ندارد.
در فرضیه از کلمات و عباراتی که بار ارزشی مثبت یا منفی دارند استفاده نمی‌شود.	عباراتی مانند «این عمل مفید» یا «این رفتار زشت»، بار ارزشی دارند و نمی‌توانند در فرضیه‌های علمی مطرح شوند. مفاهیم ارزشی در فرهنگ‌های مختلف متفاوت است، در حالی که علم «فراگیر» است و اختصاص به گروه خاصی ندارد. ضمناً رسالت علم، مشاهده و بیان «هست» و «نیست» است نه «بایدها» و «نبایدها».

۱۳ **اگر گفتی:** مشخص کنید کدام یک از جملات زیر، فرضیه محسوب می‌شوند.

- ۱- با گذشت زمان، میزان فراموشی مطالب آموخته شده افزایش می‌یابد.
- ۲- فشار روانی، روبه‌رو شدن با تغییر در زندگی است.
- ۳- چرا برخی مادران پس از زایمان دچار افسردگی می‌شوند؟
- ۴- پس از این جهان، جهان دیگری به نام معاد وجود دارد.
- ۵- میان ویژگی‌های ژنتیکی و هوش اجتماعی افراد ارتباط وجود دارد.
- ۶- انسان‌های باهوش به طور قطع زندگی بهتری از افراد کم‌هوش دارند.

✓ **پاسخ:** عبارت‌های ۱ و ۵ فرضیه هستند، زیرا همه ویژگی‌های یک فرضیه را دارند. / عبارت ۲ فرضیه نیست، زیرا صرفاً یک توصیف است و در آن رابطه میان دو متغیر بررسی نشده است. / عبارت ۳ فرضیه نیست، زیرا جمله‌ای خبری نیست. / عبارت ۴ فرضیه نیست، زیرا معاد (قیامت) قابلیت بررسی علمی (تجربی) ندارد. / عبارت ۶ فرضیه نیست، زیرا از قید تأکید (به طور قطع) استفاده کرده است.

۳- اصل یا قانون:

فرضیه‌ها در صورت پذیرفته شدن در شرایط مختلف آزمایشی، به اصل یا قانون تبدیل می‌شوند.
مثال: به مثال قبلی توجه کنید. در پاسخ به این سؤال که «گذشت زمان بر پایداری حافظه چه تأثیری دارد؟» این فرضیه را مطرح کردیم: «گذشت زمان باعث تضعیف حافظه می‌شود.» ← اگر این فرضیه مورد آزمایش قرار گیرد و تأیید شود، پذیرفته شده و به اصل یا قانون تبدیل می‌شود:

★ **چند نکته:** ۱ توجه داشته باشید که در بیان فرضیه و اصل هیچ تفاوتی وجود ندارد؛ فقط در «اصل» حتماً باید تأکید شود که بر روی آن تحقیقاتی انجام شده و نتیجه به دست آمده، حاصل آزمایش‌های تجربی است.

مثال: اگر گفته شود: «استفاده از ویتامین D شانس ابتلا به ویروس کرونا را کاهش می‌دهد.» این عبارت یک «فرضیه» است، ولی اگر گفته شود: پزشکان به این نتیجه رسیده‌اند که استفاده از ویتامین D شانس ابتلا به ویروس کرونا را کاهش می‌دهد یک «اصل» است، چون پزشکان براساس آزمایشات علمی به این نتیجه رسیده‌اند.
 ۲ معتبر بودن و پذیرفته شدن یک فرضیه، لزوماً به معنای درست و واقعی بودن آن نیست، بلکه ممکن است پاسخی که اکنون مورد قبول واقع شده است، پس از مدتی نادرست تلقی شده و کنار گذاشته شود. فرضیه‌هایی که پیش‌تر تأیید شده‌اند، (یعنی به اصل یا قانون تبدیل شده‌اند) به دو دلیل ممکن است اعتبار خود را از دست بدهند: **الف) آگاهی از نادرستی آزمایش‌های قبلی (ب) تغییر در پیش‌فرض‌های دانشمندان.**

۴- نظریه:

مجموعه‌ای منسجم از اصول و قوانین علمی درباره یک موضوع، «نظریه» را تشکیل می‌دهد.
مثال: به این اصل یا قانون رسیدیم: «گذشت زمان باعث تضعیف حافظه می‌شود.» حالا اگر این اصل را در کنار سایر اصول و قوانین مرتبط با حافظه قرار دهیم، «نظریه‌های فراموشی» شکل می‌گیرد.

★ **نکته:** در نظریه یک موضوع کلی مطرح است که محور اصلی همه اصول و قوانینی است که در یک مجموعه قرار گرفته‌اند. مثلاً نظریه‌های یادگیری، نظریه‌های فراموشی و نظریه‌های رشد و ...

➕ **جمع‌بندی** در نمودار زیر پیوستگی مراحل اشاره شده، آمده است:

مسئله ← فرضیه ← اصل یا قانون ← نظریه

مسئله ← فرضیه	فرضیه ← اصل یا قانون	اصل یا قانون ← نظریه
اگر به مسئله‌های علمی پاسخ داده شود، فرضیه شکل می‌گیرد.	اگر فرضیه تأیید و پذیرفته شود، به اصل یا قانون تبدیل می‌شود.	اگر یک اصل یا قانون، در کنار سایر اصول و قوانین مرتبط با یک موضوع قرار بگیرد، نظریه شکل می‌گیرد.
مسئله: «آیا خانواده بر مهارت‌های ارتباط‌گیری کودکان تأثیر دارد؟» پاسخ احتمالی به مسئله (فرضیه): «خانواده بر رشد مهارت‌های ارتباط‌گیری کودکان تأثیر می‌گذارد.»	فرضیه: «خانواده بر رشد مهارت‌های ارتباط‌گیری کودکان تأثیر می‌گذارد.» اصل: براساس تحقیقات به دست آمده خانواده بر رشد مهارت‌های ارتباط‌گیری کودکان تأثیر می‌گذارد.	اصل یا قانون: «براساس تحقیقات به دست آمده خانواده بر رشد مهارت‌های ارتباط‌گیری کودکان اثر می‌گذارد.» + سایر اصول مربوط به موضوع مهارت‌های اجتماعی کودکان ← نظریه: «رشد اجتماعی کودکان»

❓ **اگه گفتی:** تشخیص دهید که هر یک از موارد زیر به کدام یک از مفاهیم علم تجربی ارتباط دارد.

۱- طبق تأیید سازمان بهداشت جهانی، واکسیناسیون بر کنترل بیماری کرونا اثر دارد.

۲- آزادی‌های افراد از طریق دین محدود می‌شود.

۳- پژوهشگران به دنبال یافتن یک راه حل مناسب برای مقابله با کرونا هستند.

۴- یادگیری مشاهده‌ای

✓ **پاسخ:** ۱- اصل یا قانون ۲- فرضیه ۳- مسئله ۴- نظریه

★ **نکته:** به تفاوت این دو جمله توجه کنید. اگر گفته شود:

۱) دانشمندان در آزمایش‌های مکرر به این نتیجه رسیده‌اند که: پاداش دادن در مقابل یک رفتار، در تکرار آن رفتار مؤثر است. ← یک اصل است.

۲) دانشمندان در یافته‌های اثبات‌شده بسیاری به این نتیجه رسیده‌اند که: پاداش دادن و ایجاد انگیزه در مقابل یک رفتار در تکرار آن رفتار مؤثر است. ← یک نظریه است؛ پس *هواسون رو جمع کنید* در تشخیص مفاهیم، تک تک کلمات به کاررفته مهم هستند. در مثال بالا در (۱) وقتی گفته می‌شود دانشمندان «در آزمایش‌های مکرر به این نتیجه رسیده‌اند» متوجه می‌شویم که فرضیه‌ای وجود داشته که آزمایش‌های مکرری در مورد آن انجام شده و این فرضیه طی این آزمایش‌ها تأیید شده‌اند؛ پس با یک اصل مواجهیم، ولی در (۲) وقتی گفته می‌شود در یافته‌های اثبات‌شده بسیاری به این نتیجه رسیده‌اند، متوجه می‌شویم که اصول زیادی در کنار هم قرار گرفته‌اند و نظریه را تشکیل داده‌اند.

علم روان‌شناسی چه هدف‌هایی را دنبال می‌کند؟

روان‌شناسی از علوم تجربی محسوب می‌شود. این علم مثل سایر علوم تجربی چهار هدف را دنبال می‌کند: ۱) توصیف ۲) تبیین ۳) پیش‌بینی ۴) کنترل.

۱- توصیف

قبل از این که هر تحقیقی انجام بدهیم، اول باید پدیده‌هایی که قصد داریم مطالعه‌شان کنیم رو تعریف کنیم. به عبارت دیگر، برای کشف روابط میان پدیده‌ها، ابتدا باید این پدیده‌ها را تعریف و توصیف کنیم. توصیف، بیان روشن و تا حد ممکن دقیق از «چیستی مفهوم و موضوعی» است که قصد مطالعه و بررسی آن را داریم. مثال: برای این که بررسی کنیم که چه رابطه‌ای بین هوش و حافظه وجود دارد، در گام اول باید واژه‌های «هوش» و «حافظه» را تعریف و توصیف کنیم.

★ **چند نکته:** ۱) چگونگی توصیف هر دانشمند از یک موضوع یا پدیده، تأثیر بسیار زیادی در مواجهه با آن موضوع و بررسی علمی آن دارد.

مثال: دانشمندی که انسان را صرفاً موجودی جسمانی می‌داند (یعنی به روح و بعد معنوی انسان باور ندارد)، در پژوهش علمی خود درباره انسان، بسیار متفاوت از دانشمندی عمل می‌کند که انسان را دارای ابعاد روحانی و معنوی می‌داند.

۲) روان‌شناسان سعی می‌کنند تا در توصیف موضوعات و پدیده‌های مختلف، دقیق و بی‌طرف باشند، اما فب همیشه موفق نیستن! چون روان‌شناسان همانند سایر دانشمندان علوم تجربی، غالباً تحت تأثیر عواملی قرار می‌گیرند که بی‌طرفی آن‌ها را مخدوش می‌کند.

۳) عواملی که بی‌طرفی یک دانشمند را مخدوش می‌کند (یعنی باعث می‌شود توی تحقیقاتش سوگیری داشته باشن یا به اصطلاح به یه سمتی غش کنن) عبارتند از: الف) قرار گرفتن تحت تأثیر پیش‌فرض‌ها و نظریات پذیرفته‌شده در هر علم ب) قرار گرفتن تحت تأثیر ارزش‌ها و جهت‌گیری‌های موجود در ذهن خود مثال: فرض کنید محقق به دنبال این است که تأثیر جنسیت را بر قدرت حافظه افراد بررسی کند و چون از پسرها فوشش نمیدار دخترها را باهوش‌تر توصیف می‌کند. فب بگید ببینم این محقق تحت تأثیر کدام یکی از عوامل بالا قرار گرفته؟

۴) زمانی که ویژگی‌های یک پدیده را بیان می‌کنیم، در واقع آن پدیده را توصیف کرده‌ایم.

مثال: وقتی می‌گوییم «حافظه کوتاه‌مدت دارای ظرفیت نگهداری و محدود و زمان بازیابی چند دقیقه است.» یک توصیف انجام داده‌ایم.

۲- تبیین

تبیین به بیان «چرایی اتفاق افتادن یک پدیده» می‌پردازد. در واقع، هر دانشمند زمانی که یک پدیده را تبیین می‌کند، در حال بیان علل اتفاق افتادن آن پدیده در جهان است.

مثال: در عبارت «مرور به موقع مطالب، موجب استحکام حافظه می‌شود»، یک تبیین وجود دارد، چون علت استحکام حافظه را، مرور به موقع مطالب می‌داند.

★ **چند نکته:** ۱) در توصیف به دنبال یافتن چستی پدیده هستیم، اما در تبیین به دنبال پیدا کردن چرایی پدیده هستیم.

۲) همیشه این احتمال وجود دارد که برای یک موضوع یا پدیده، تبیین‌های متفاوت و در عین حال صحیحی وجود داشته باشد (مثلاً چند نوع تبیین مختلف تجربی یا تبیین عقلی یا تبیین دینی یا ...). بنابراین نباید با دست‌یافتن به یک تبیین خاص، تبیین‌های محتمل یا صحیح دیگر را رد کنیم.

مثال: در بررسی علت پیدایش جهان، در هر یک از منابع کسب دانش تبیین‌های متفاوتی وجود دارد که نمی‌توان به طور قطع یکی را برگزید و سایر تبیین‌ها را رد کرد.

۳ و ۴- پیش‌بینی و کنترل

پس از برگزیدن یک توصیف و تبیین خاص از یک پدیده (یعنی وقتی درباره یک پدیده به توصیف و تبیین رسیدیم)، می‌توان آن پدیده را تا حد زیادی «پیش‌بینی» و «کنترل» کرد.

مثال: اگر شما بدانید هوش به معنای توانایی سازگاری با محیط است (توصیف) و همچنین بدانید که هوش کودکان تحت تأثیر ویژگی‌های ژنتیکی و محیطی قرار دارد (تبیین) می‌توانید: الف) حدس بزنید که در چه صورتی کودکان، هوش بالاتری خواهند داشت. (پیش‌بینی) ب) با ارائه راهکارهایی، هوش کودکان را ارتقا دهید. (کنترل)

پیش‌بینی	کنترل
به معنای بیان احتمال وقوع یک پدیده در آینده است.	به معنای مداخله یا دستکاری و تغییر در پدیده‌ها برای رسیدن به یک وضعیت خاص و مورد نظر است.
مثال: در عبارت «اگر دانش‌آموز مطالب درسی خود را مرور کند، آن‌ها را بهتر حفظ خواهد کرد»، یک پیش‌بینی و احتمال بیان شده است.	مثال: در عبارت «برای این‌که دانش‌آموز مطالب را بهتر حفظ کند، باید تکلیف هر درس را در همان روزی که یاد گرفته است انجام دهد» کنترل وجود دارد؛ زیرا با دستکاری و تغییر در یک پدیده (انجام تمرین هر درس در همان روز یادگیری) به دنبال رسیدن به یک وضعیت خاص و مورد نظر (حفظ بهتر مطالب درسی) هستیم.

★ **چند نکته:** ۱) پیش‌بینی و کنترل در علم روان‌شناسی، نسبت به سایر علوم دشوارتر است؛ زیرا:

الف) توصیف و تبیین موضوعات علم روان‌شناسی دشوارتر از سایر علوم است. برای مثال یکی از موضوعات اصلی روان‌شناسی، انسان و رفتارهای او است. مطالعه انسان به مراتب دشوارتر از مطالعه سایر پدیده‌هاست، زیرا دارای ابعاد ویژگی‌های مختلف و بسیار پیچیده‌ای است. انسان علاوه بر آن‌که جسم و بدن دارد. دارای ابعاد غیرجسمانی هم هست که با بدن در ارتباط تنگاتنگی است.

ب) پدیده‌های روان‌شناختی تحت تأثیر عوامل متعددی هستند که به راحتی نمی‌توان آن‌ها را توصیف و تبیین کرد، در حالی که پدیده‌های فیزیکی دلایل روشن‌تر و مشخص‌تری دارند.

۲) بین اهداف علم تجربی، ترتیب و توالی وجود دارد؛ یعنی لازمه رسیدن به هر هدف، محقق‌شدن هدف قبلی است و چگونگی انجام هر هدف بستگی به چگونگی انجام هدف قبلی دارد. به عبارت دیگر: برای تبیین پدیده‌ها نیازمند توصیف آن‌ها هستیم و برای پیش‌بینی و کنترل پدیده‌ها نیازمند تبیین آن‌ها هستیم؛ یعنی با به دست آوردن تبیین پدیده می‌توانیم آن را پیش‌بینی و با حتی کنترل کنیم. این توالی در نمودار زیر به صورت دقیق‌تری نشان داده شده است:

۳) در پیش‌بینی با آگاهی از وجود علت، می‌توانیم احتمال وقوع معلول را در آینده حدس زده و یا برآورد کنیم، ولی در کنترل با توجه به تبیینی که از پدیده مورد نظر به دست آورده‌ایم، راهکاری ارائه می‌دهیم و یا باید و نبایدهایی مطرح می‌کنیم تا شرایط را آن‌طور که می‌خواهیم به دست گرفته و یا تغییر دهیم، پس هدف کنترل لزوماً نیازمند پیش‌بینی نیست.

➤ جمع‌بندی اهداف علم روان‌شناسی:

هدف	تعریف	مثال	کلیدواژه برای تشخیص
توصیف	بیان روشن و تا حد ممکن دقیق از چیرستی یک مفهوم یا موضوع	فشار روانی به معنای به هم خوردن تعادل در زندگی است.	کلماتی مانند: یعنی، عبارت است از، به معنای و ...
تبیین	بیان چرایی اتفاق افتادن یک پدیده در عالم	سبک زندگی افراد، از مهم‌ترین عوامل وقوع فشار روانی است.	کلماتی مانند: موجب، باعث، منجر به، علل و عوامل و ...
پیش‌بینی	بیان احتمال وقوع یک پدیده در آینده	اگر افراد تغذیه سالمی نداشته باشند، فشار روانی بیشتری را تجربه خواهند کرد.	کلمات و جملاتی که مفهوم «احتمالی» را در آینده برساند.
کنترل	دستکاری و تغییر در پدیده‌ها برای رسیدن به یک وضعیت خاص و مورد نظر	برای این‌که فرد فشار روانی کم‌تری را تجربه کند، باید ورزش را در برنامه هفتگی خود قرار دهد.	کلمات و جملاتی که مفهوم «توصیه» یا «پیشنهاد» و یا حتی «اجبار» را برساند.

؟ **اگه گفتی:** مشخص کنید که در هر یک از عبارت‌های زیر، کدام یک از اهداف علم روان‌شناسی مطرح است.

- ۱- استفاده از روش‌ها و فنون خاص برای تقویت حافظه
 - ۲- علل فراموشی مطالب درسی در جلسهٔ آزمون
 - ۳- ویژگی‌های حافظهٔ کاری در نظام شناختی انسان
 - ۴- برآورد عملکرد حافظه یک هفته پس از به خاطر سپردن مطالب
- ✓ **پاسخ:** ۱- کنترل ۲- تبیین ۳- توصیف ۴- پیش‌بینی

روش علمی

توی بخش‌های قبلی درس یاد گرفتیم که روش علمی (روش تجربی)، یکی از منابع کسب آگاهی و معرفت. هم‌چنین یاد گرفتیم که روان‌شناس‌ها توی تحقیقات خودتون از روش علمی استفاده می‌کنن. حالا توی این بخش می‌فوییم دربارهٔ تعریف و ویژگی‌های روش علمی صحبت کنیم.

جایگاه روش علمی در مقایسه با دیگر منابع کسب آگاهی و معرفت

♦ **مشاهده و تجربه،** رکن اساسی روش علمی است. همان‌طور که اساس روش‌های استناد، شهود و دلایل منطقی، به ترتیب وحی، دریافت درونی و عقل است. روش‌های تجربی، صرفاً در امور مشاهده‌پذیر (یعنی اموری که با حواس پنج‌گانه قابل مشاهده باشن) قابل اجرا و معتبر هستند و نمی‌توان از آن‌ها در حیطهٔ امور غیرحسی (غیر قابل مشاهده) استفاده کرد. حالا این سؤال پیش میاد که پدیده‌هایی مثل حافظه یا هوش که روان‌شناس‌ها اون‌ها رو مطالعه می‌کنن، مگه قابل مشاهده هستن؟ در پاسخ باید گفت که؛ بله درست است که این پدیده‌ها به طور مستقیم قابل مشاهده نیستند، اما می‌توان آن‌ها را براساس آثار و کارکردهایشان به طور غیرمستقیم مشاهده کرد؛ پس قابل مشاهده‌اند.

- ❖ برخی دانشمندان روش تجربی، به اشتباه به حوزه امور غیرحسی وارد می‌شوند و درباره این امور اظهار نظر می‌کنند و گاهی دیگر منابع آگاهی و معرفت یا تبیین‌های آن‌ها را نادرست معرفی می‌کنند. مثلاً میان *باروش تهری درباره مسائل دینی اظهار فضل می‌کنن!* در حالی که تنها چیزی که علم تجربی در مواجهه با مسائل غیرمحسوس می‌تواند ادعا کند، «*نمی‌دانم*» است. *باید بگن «نمی‌دونم»، نه این‌که بگن «نیست».*
- مثال: برخی اندیشمندان برای اثبات وجود بعد روحانی انسان، به دنبال روش‌ها و ابزارهای حسی هستند، اما چون از طریق حس و تجربه راه به پایی نمی‌برن، تبیین‌های دینی درباره روح را نادرست می‌شمارند.
- ❖ اگرچه موضوعی را که قابل مشاهده نیست، نمی‌توان با روش تجربی بررسی کرد و درباره آن گزاره‌ای تجربی و علمی صادر کرد، اما گاه می‌توان با استناد به منابع و روش‌های دیگر کسب آگاهی و معرفت، گزاره‌های صحیح و معتبری درباره آن موضوع بیان کرد.
- ❖ هر نظریه علمی که براساس مشاهده و تجربه شکل گرفته است، خود بر نظریات و مبانی غیرتجربی (وحی، شهود، عقل) تکیه داشته و با تغییر در این مبانی غیرتجربی، فرضیات و نظریات مطرح‌شده در علم تجربی نیز تغییر خواهد کرد.

تعریف روش علمی

از روش علمی یا روش تهری، تعریف‌های زیادی وجود دارد، اما کاربردی‌ترین تعریف روش علمی عبارت است از: «فرایند جست‌وجوی باقاعده و نظام‌دار برای مشخص کردن یک موقعیت نامعین». کلماتی که توی تعریف بالا زیرشون خط کشیده شده، مفاهیم اساسی توی تعریف روش علمیه، پیاید با هم این کلمات رو بررسی کنیم:

کلمات مهم در تعریف روش علمی	توضیحات
فرایند	فرایند، به جریان یک عمل اشاره دارد. وقتی از مبدأ به سوی مقصد در حال حرکت هستیم، جریان رسیدن به هدف را «فرایند» می‌گویند.
جست‌وجو	در روش علمی همواره به دنبال جست‌وجوی چیزی هستیم. در جست‌وجوی چیزی بودن باعث می‌شود تا روش علمی، هدفمند باشد. گاهی ممکنه توی روش علمی اقدامی بدون هدف انجام بشه. در این صورت اقدام محقق شده، به دلیل توجه‌نداشتن به هدف مشخص، نتیجه‌بخش نخواهد بود.
باقاعده و نظام‌دار	روش علمی تابع قواعد مشخصی است که به صورت منظم طی می‌شود. دانشمند و فرد عادی هر دو با مسئله مواجه می‌شوند، اما مهم‌ترین تفاوت آن‌ها این است که مواجهه دانشمند، برخلاف فرد عادی، منظم و قاعده‌مند است.
موقعیت نامعین	دانشمند در روش علمی به دنبال ابهام‌زدایی و روشن‌سازی است. دانشمندا در مواجهه با موقعیت ناشناخته دوتا کار انجام می‌دن: ۱ با طرح مسئله، موقعیت‌های ناشناخته و مجهول را شناسایی می‌کنند. ۲ با روش‌های تجربی، سعی می‌کنند تا به آن‌ها پاسخ داده و این موقعیت‌ها را روشن سازند. روشن‌سازی موقعیت نامعین همانند نور در شب تاریک است، هر چه بر شدت نور افزوده می‌شود، از مقدار تاریکی کاسته می‌شود.

★ نکته: با طرح مسئله ← موقعیت‌های نامعین و مجهول شناسایی می‌شوند. / با روش علمی ← موقعیت‌های نامعین و مجهول روشن می‌شوند.

ویژگی‌های روش علمی

روش علمی دو ویژگی دارد: ۱ تعریف عملیاتی متغیرها ۲ تکرارپذیری.

تعریف عملیاتی:

قبل از این‌که این ویژگی رو بررسی کنیم، اول باید بفهمیم متغیر یعنی چی؟ متغیر، هر چیزی است که تغییر می‌کند و می‌تواند مقدارهای مختلفی داشته باشد. برای مثال، ضریب هوشی یک متغیر است، زیرا هم مقدارهای متفاوتی دارد (مثلاً اکثر افراد ضریب هوشی بین ۸۵ تا ۱۱۵ دارن) و هم از یک فرد به فردی دیگر تغییر می‌کند (مثلاً ممکنه ضریب هوشی یه نفر ۸۵ و ضریب هوشی یه نفر دیگه ۱۱۵ باشه).

حالا بیاید بررسی کنیم که بهشت متغیرها چه ربطی به ویژگی‌های روش علمی داره؟

❖ در یک پژوهش علمی، دانشمندان به دنبال بررسی رابطه بین متغیرهای تحقیق خود هستند. آن‌ها باید متغیرهای مورد نظر را ۱ شناسایی و ۲ تعریف عملیاتی کنند. (فهمیم که روش علمی یک موقعیت نامعین رو معین می‌کنه. این روشن‌سازی به داده‌ها و اطلاعات دقیق امتیاج داره؛ برای همین لازمه چیزی که تغییر می‌کنه رو خوب شناسایی و اندازه‌گیری کنه).

مثال: فرض کنید محقق می‌خواهد «تأثیر میزان استراحت شبانه‌روزی یک دانش‌آموز بر نمرات درسی او در امتحانات نهایی» را مطالعه کند. در این پژوهش، محقق: ۱ باید متغیرها را شناسایی کند. ← «میزان استراحت» و «نمرات درسی» متغیرهای این تحقیق محسوب می‌شوند؛ زیرا مقدارهای مختلفی دارند و از فردی به فرد دیگر متفاوت هستند.

★ نکته: متغیرهای اصلی هر پژوهش متغیرهایی هستند که محقق به دنبال کشف رابطه بین آن‌هاست؛ مثلاً فرضیه: «آیا هوش کلامی در کودکان سه-چهار ساله دختر که به مهد کودک می‌روند، بیشتر از کودکانی است که به مهد کودک نرفته‌اند؟» متغیرهای اصلی «رفتن به مهد کودک» و «هوش کلامی» است و سایر متغیرها مثل سن و جنسیت متغیرهای اصلی پژوهش نیستند، چون بر روی هم اثر نمی‌گذارند و فقط نمونه‌ای که افراد از بین آن‌ها انتخاب شده‌اند را مشخص می‌کنند. به عبارت دیگر بعضی از مفاهیم در طی پژوهش ثابت نگه داشته می‌شوند؛ چون نقش آن در پژوهش مطرح نیست، مثل سن و جنسیت در فرضیه بالا.

- ۲) باید متغیرها را تعریف عملیاتی کند. ← مثلاً می‌تونه متغیرها رو این‌طوری تعریف عملیاتی کنه: (الف) میزان استراحت، تعداد ساعت‌های خواب دانش‌آموزها در طول یک شبانه‌روز است. (ب) نمرهٔ درسی، عددی است که با اجرای امتحان نهایی به دست می‌آید.
- ♦ در روش علمی و برای انجام یک آزمایش صحیح و همچنین سهولت در اندازه‌گیری‌ها، باید متغیرهای مورد نظر، به شکل دقیق، شفاف و قابل اندازه‌گیری، تعریف شوند. به تعریفی از متغیر که این ویژگی‌ها را داشته باشد تعریف عملیاتی می‌گویند. پس می‌تونیم بگیم:
- ویژگی‌های تعریف عملیاتی: ۱) دقیق ۲) شفاف ۳) قابل اندازه‌گیری (آگه این ویژگی‌ها توی تعریف ما باشه، در اون صورت به اهداف تعریف عملیاتی می‌رسیم.)
- اهداف تعریف عملیاتی: ۱) انجام یک آزمایش صحیح ۲) سهولت در اندازه‌گیری‌ها

★ **چند نکته:** ۱) تعریف عملیاتی باید به گونه‌ای باشد که همهٔ افراد با مطالعهٔ آن به برداشت یکسان و یا تقریباً یکسانی برسند. مثلاً آدما تعریف یکسانی از هوش ندارن؛ بنابراین برای انجام یک آزمایش بر روی هوش، باید اون رو تعریف عملیاتی کنیم تا به یه مفهوم مشترک ازش برسیم. می‌تونیم بگیم: «هوش قدرت سازگاری با محیط است»؛ پس به این منظور به آزمون سازگاری طراحی می‌کنیم از افراد آزمون می‌گیریم. بعد از این می‌تونیم بگیم: «منظور از هوش نمره‌ای است که با اجرای آزمون سازگاری به دست می‌آید.»

۲) تعریف عملیاتی واژگان علم روان‌شناسی (مثل اضطراب، پیشرفت تحصیلی، موفقیت و ...)، دشوارتر از تعریف کردن واژگان سایر علوم است، زیرا اندازه‌گیری دقیق آن‌ها کار دشوارتری است.^۱

۳) یه راه ساده برای این‌که بفهمید یه چیزی تعریف عملیاتی هست یا نه این‌که بدوید تعریف عملیاتی، تعریفی است که متغیر مورد نظر را تبدیل به عدد می‌کند. به همین دلیل است که تعریف عملیاتی، «کمّی کردن متغیرها» است و اندازه‌گیری را آسان می‌کند.

؟ **اگه گفتی:** تشخیص دهید که کدام یک از موارد زیر، تعریف عملیاتی مفهوم پرخاشگری است.

- ۱- پرخاشگری، عمل آگاهانه برای آسیب‌زدن به اشخاص و اشیاء است.
- ۲- پرخاشگری، نمره‌ای است که توسط آزمون پرخاشگری به دست می‌آید.
- ۳- پرخاشگری، تعداد دفعاتی است که یک فرد طی ۲۴ ساعت به اشخاص و افراد آسیب وارد می‌کند.
- ۴- پرخاشگری، به معنای رفتاری است که منجر به آزار و درد می‌شود.

✓ **پاسخ:** در عبارت‌های ۱ و ۴، پرخاشگری توصیف شده است. به چنین توصیفی، تعریف مفهومی می‌گویند. عبارت‌های ۲ و ۳ تعریف عملیاتی پرخاشگری است؛ یعنی نحوهٔ تبدیل متغیر به عدد یا عملیات اندازه‌گیری متغیر را بیان می‌کند.

تکرارپذیری:

- ♦ تکرارپذیری یعنی یافته‌های یک آزمایش به گونه‌ای باشد که انسان‌ها با رعایت ضوابط و نکات آن آزمایش، بتوانند به نتیجهٔ یکسان یا تقریباً یکسانی برسند.
- ♦ یافته‌های به‌دست‌آمده از روش علمی، شخصی نیست، بلکه هر دانشمند با رعایت ضوابط علمی، می‌تواند یافته‌های دیگران را تکرار کند. به همین دلیل، اگر فردی با روش‌هایی منحصر به فرد، مسئله‌ای را حل کنند، اما پاسخ او به وسیلهٔ دیگران قابل تکرار نباشد، در مجموعهٔ روش علمی قرار نمی‌گیرد، چون فاقد ویژگی تکرارپذیری است.

★ **چند نکته:** ۱) تعریف عملیاتی ← باعث می‌شود افراد به برداشت یکسان و یا تقریباً یکسانی از یک مفهوم برسند.

تکرارپذیری ← باعث می‌شود که افراد در آزمایش‌های متعدد به یافته‌های یکسانی برسند.

۲) همهٔ علوم به یک میزان دارای یافته‌های تکرارپذیر نیستند. به عنوان مثال، فیزیک‌دانی که موضوع پژوهش او اجسام بی‌جان است، می‌تواند به یافته‌های یکسانی در آزمایش‌های متعدد دربارهٔ تأثیر گرما بر فلزات برسد، اما چنین چیزی در علومی مانند روان‌شناسی بسیار دشوار است.

۳) علت دشواری رسیدن به یافته‌های یکسان (تکرارپذیری) در روان‌شناسی:

(الف) پیچیدگی پژوهش‌های مربوط به انسان (انسان یه موجود پندبهره که عوامل زیادی روش اثر می‌ذاره و به این راهتیا نمی‌شه ویژگی‌هاشو بررسی کرد. مثلاً فرض کنید امروز با دوستتون دعواتون شده و فیلی ناراحتید، ولی دو هفته دیگه می‌تونون فوب شده و یه سفر زیارتی هم رفتی و فیلی سرخالید. حالا اگر تو این دو موقعیت ازتون تست افسردگی بگیرن احتمال این‌که نتیجه‌های متفاوت به دست بیارن، فیلی زیاده.)

(ب) رعایت مسائل اخلاقی (پژوهشگر باید هواسش به این باشه که نمی‌تونه ارزش و کرامت آدمی رو زیر سؤال ببره و هر کاری رو ازشون بخواه و یا تو هر شرایطی قرارشون بده و یا حتی وارد مسائل فقهی‌شون بشه. مثلاً برای بررسی اثر مواد مخدر بر روی حافظه نمی‌تونه اون‌ها رو به مواد مخدر آلوده کنه و یا برای سنجش پرخاشگری، مجبور شون کنه به هم آسیب بزنن.)

(پ) تأثیر ارزش‌ها در نگاه و تفسیر پدیده‌های انسانی (مثلاً از نظر یک دانشمند خودفرواهی صفت مفیده و برای هر انسانی لازمه و از نظر یک دانشمند دیگه تصمیمات گروهی و اقدامات جمعی در اولویه. به نظر شما اگر این دو نفر بفوان بلندشون یا بلندنشون از روی همدلی مترو برای افراد سالمند و ضعیف رو تبیین و یا توصیه کنن، مثل هم فکر می‌کنن؟)

به همین دلیل است که روش‌های تجربی و علمی، همواره با محدودیت در تبیین پدیده‌های انسانی مواجه بوده و نمی‌تواند پاسخ بسیاری از پرسش‌های بشر را بدهد.

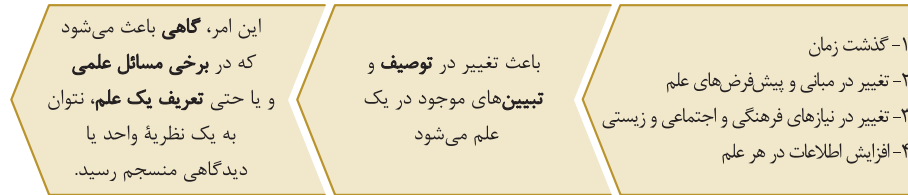
- ۱- پیچیدگی پژوهش‌های مربوط به انسان
- ۲- رعایت مسائل اخلاقی
- ۳- تأثیر ارزش‌ها در نگاه و تفسیر پدیده‌های انسانی

محدودیت روش علمی در تبیین پدیده‌های انسانی و ناتوانی روش علمی در پاسخ به بسیاری از پرسش‌های بشر

دشواری رسیدن به یافته‌های یکسان در روان‌شناسی

تعریف روان‌شناسی

وقتی که می‌فوییم به علم، روان‌شناسی را تعریف کنیم، باید موضوعاتی که مطالعه می‌کنه رو بیان کنیم. مثلاً علم تاریخ، وقایع گذشته رو مطالعه می‌کنه؛ پس می‌تونیم بگیم تاریخ، علم مطالعه وقایع گذشته است، اما تعریف روان‌شناسی به همین راحتی نیست. آگه از شما و هم‌کلاسی‌ها تون پرسن در روان‌شناسی چه چیزی مطالعه می‌شه، شاید به تعداد افراد کلاس، تعریف‌های متفاوت ارائه بشه. جالب اینه که خود روان‌شناسان هم، نمی‌تونن تعریف واحد و یکسانی برای روان‌شناسی ارائه بدن! اما چرا؟

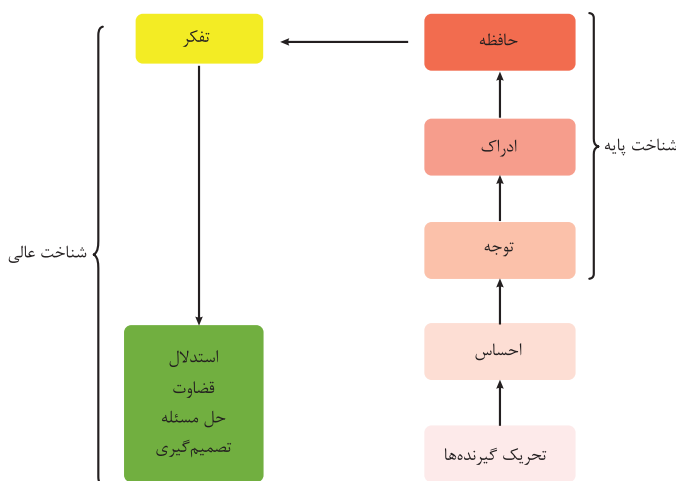
به همین دلیل که نمی‌تونیم به تعریف واحدی از روان‌شناسی برسیم، اما با وجود همه این اختلاف نظرها، یکی از جامع‌ترین تعاریف روان‌شناسی عبارت است از: «علم مطالعه رفتار و فرایندهای ذهنی (شناخت)». توی این تعریف، دو تا واژه کلیدی وجود داره که موضوعات علم روان‌شناسی رو نشون می‌ده: ۱ رفتار، ۲ فرایندهای ذهنی

موضوعات علم روان‌شناسی	توضیحات
رفتار	به هر نوع فعالیت مورد مشاهده جانداران، رفتار می‌گویند؛ پس همه فعالیت‌های قابل مشاهده انسان‌ها (راه رفتن، غذا خوردن، خوابیدن و ...) و بقیه پاندارها (حرکت جمعی پرندگان، لانه‌سازی حیوانات و ...) رفتار محسوب می‌شن. مطالعه رفتار، محدود به انسان نیست. مثلاً ممکنه روان‌شناس‌ها برن روی رفتار میمون‌ها یا سگ‌ها مطالعه کنن. حتی در بسیاری از آزمایش‌های مربوط به رفتار، تفاوت جدی و بنیادی میان انسان و حیوان گذاشته نمی‌شود.
فرایندهای ذهنی (شناخت)	اموری هستن که به شکل مستقیم قابل مشاهده نیستن. به همین دلیل، فرایندهای ذهنی را به واسطه آثار و کارکردهای قابل مشاهده آن‌ها، مورد مطالعه تجربی قرار می‌دهیم. اموری مثل حافظه، یادگیری، حل مسئله، تصمیم‌گیری و ... به طور مستقیم قابل مشاهده نیستن، اما می‌تونیم آثار و کارکردهای اون‌ها رو مطالعه کنیم. مثال: شما بیست عکس به دوستان نشان می‌دهید. بعد از نشان دادن همه تصاویر از او می‌خواهید تا با دیدن تصادفی عکس‌ها، عکس هفتم و هشتم را به شما نشان دهد. اگر پاسخی که می‌دهد درست باشد، نشان‌دهنده عملکرد مناسب حافظه اوست. در واقع پاسخ درست به این مسئله، یکی از کارکردهای حافظه دوستون رو نشون می‌ده و ما از این طریق، به وجود حافظه و عملکرد خوب حافظه اون پی می‌بریم.

- ❓ **آگه گفتی:** ۱ تشخیص دهید که کدام یک از مثال‌های زیر به صورت مستقیم (رفتار) یا غیرمستقیم (شناخت) قابل مشاهده است.
- ۱- حسین با دیدن دوستش به سمت او می‌رود.
 - ۲- فاطمه، با نگاه به آینده، به رشته تحصیلی دانشگاهی‌اش می‌اندیشد.
 - ۳- کودکان حرکت مادران را با چشم ردیابی می‌کنند.
 - ۴- تصاویر زیبای معابر شهری، احساس خوشایندی به شهروندان می‌دهد.
- ✅ **پاسخ:** ۱- رفتار ۲- شناخت ۳- رفتار ۴- شناخت

شناخت چیست؟

توی قسمت قبل گفتیم که روان‌شناسی، رفتارها و فرایندهای ذهنی (شناخت) رو مطالعه می‌کنه. کتاب درسی فیلی روی مفهوم شناخت تأکید داره و قراره از این بایی که

الان هستیم تا آخر کتاب، مسابی با مفهوم شناخت دست به یقه بشیم! به فرایند به دست آوردن دانش از طریق تجربه و تفکر، شناخت گفته می‌شود، (توجه تا تصمیم‌گیری). شناخت از هنگام تولد شروع و باعث درک جهان پیرامون می‌شود. برای فهم بهتر مفهوم شناخت، به نمودار مقابل توجه کنید. این نمودار، سطوح مختلف شناخت رو نشون می‌ده:

♦ نمودار از «تحریک گیرنده‌ها» شروع می‌شود و با «تصمیم‌گیری» به پایان می‌رسد.

♦ از میان مراحل که در این نمودار وجود دارد توجه تا تصمیم‌گیری را شناخت می‌نامند.

♦ احساس، جزء شناخت محسوب نمی‌شود، بلکه مقدمه شناخت است.

♦ «توجه، ادراک و حافظه»، شناخت پایه نام دارد و به «تفکر و انواع آن»، شناخت عالی می‌گویند.

♦ استدلال، قضاوت، حل مسئله و تصمیم‌گیری، انواع تفکر محسوب می‌شوند.

♦ عالی‌ترین مرحله شناخت، حل مسئله و تصمیم‌گیری است.

بریم این نمودار رو بررسی کنیم:

مراحل	مثال
تحریک گیرنده‌ها	در محیط پیرامون ما، چیزهای زیادی وجود دارد که می‌تواند حواس ما را تحریک کند. به عواملی که باعث تحریک حواس ما می‌شود، محرک‌های حسی گفته می‌شود.
احساس	این محرک‌ها، گیرنده‌های حسی همچون گوش و چشم را تحریک می‌کنند. در نتیجه آن احساس به وجود می‌آید.
توجه	پس از آن، ما به کمک توجه، یک یا چند محرک احساس‌شده را انتخاب می‌کنیم.
ادراک	سپس محرک انتخاب‌شده را تعبیر و تفسیر می‌کنیم. به فرایند تفسیر و معنابخشی به محرک‌های انتخابی، ادراک گفته می‌شود.
حافظه	در مرحله بعد، تفسیرهای خود را در محفظه‌ای نگه‌داری می‌کنیم که به آن حافظه می‌گویند.
تفکر	در نهایت، انسان‌ها سعی می‌کنند با استفاده از اطلاعات خام موجود در حافظه، استنباط‌های زیادی داشته باشند و به مراتب بالاتر شناخت دست یابند. فرایند استفاده از اطلاعات موجود در حافظه، تفکر نام دارد. تفکر شامل استدلال، قضاوت، حل مسئله و تصمیم‌گیری است.

- ★ **چند نکته:** ۱- شناخت عالی، فقط مخصوص انسان است، اما شناخت پایه هم در انسان‌ها وجود دارد و هم در حیوان‌ها.
 ۲- میان مراحل شناخت، سلسله‌مراتب وجود دارد؛ بنابراین ابتدا باید مرحله پایین‌تر اتفاق بیفتد، سپس به مراحل بالاتر برسیم.
 ۳- تفکر به استفاده کردن از اطلاعات موجود در حافظه نیاز دارد؛ بنابراین فردی که حافظه قوی‌تری دارد، لزوماً متفکر نیست، چون ممکنه از اطلاعات حافظه خودش به قوی و درستی استفاده نکرده.

❓ **اگه گفتی:** تشخیص دهید که هر کدام از عبارت‌های زیر مربوط به کدام فرایند شناختی است.

- ۱- گوش دادن به صحبت‌های معلم در کلاس درس
 ۲- یادآوری یک خاطره از دوران کودکی
 ۳- انتخاب رشته تحصیلی
 ۴- تشخیص صدای پدرمان

✓ **پاسخ:** ۱- توجه ۲- حافظه ۳- تصمیم‌گیری ۴- ادراک

پردازش

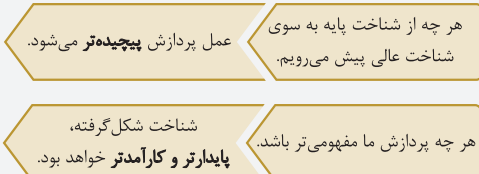
در هر یک از مراحل سلسله‌مراتب شناخت، پردازش صورت می‌گیرد. پردازش به معنای دریافت و فهم بیشتر است. انسان‌ها در پردازش به یک شیوه عمل نمی‌کنند:

انواع پردازش	پردازش ادراکی: پردازشی است که صرفاً براساس ویژگی‌های حسی محرک (مانند اندازه و شکل ظاهری) باشد.	پردازش مفهومی: پردازشی است که علاوه بر ویژگی‌های حسی تحت تأثیر ویژگی‌های کیفی (مانند کاربرد و کیفیت) قرار دارد. به عبارت دیگر در این نوع پردازش، پردازشگران به مفهوم می‌رسند.
مثال:	سارا ۵ ساله و سپیده ۱۷ ساله با هم خواهند و به همراه مادرشان برای خرید لباس به فروشگاه رفته‌اند.	سارا با دیدن لباسی قرمز، بر خرید آن اصرار دارد. چون فقط به ویژگی‌های ظاهری لباس توجه کرده، پس پردازش او ادراکی است.
	اما سپیده لباس را از نظر نرمی، کیفیت، دوام و قیمت بررسی می‌کند و سپس تصمیم به خرید می‌گیرد. چون هم به ویژگی‌های ظاهری توجه کرده و هم به ویژگی‌های کیفی، پس پردازش او مفهومی است.	

★ **چند نکته:** ۱- پردازش مفهومی از پردازش ادراکی کارآمدتر است.

۲- پیچیده‌بودن عمل پردازش، به سطوح شناخت مربوط است، زیرا:

پایداری و کارآمدی عمل پردازش، به نوع پردازش مربوط است، زیرا:

روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در روان‌شناسی

روان‌شناسان با کمک روش‌های مختلفی اطلاعات لازم برای پژوهش‌های خود را کسب می‌کنند. ما این‌جا به پیروی از کتاب درسی، پنج‌تا از این روش‌ها رو بررسی می‌کنیم:

۱ مشاهده ۲ پرسش‌نامه ۳ مصاحبه ۴ آزمون ۵ روش‌های مبتنی بر علم اعصاب

روش	توضیحات
مشاهده	- مشاهده یکی از روش‌های اصلی جمع‌آوری اطلاعات و توصیف موضوعات مختلف است. - بسیاری از محققان با مشاهده، رفتار حیوانات و آدمیان را مطالعه می‌کنند. - مشاهده به دو صورت انجام می‌شود: ۱ مشاهده در محیط طبیعی ۲ مشاهده در محیط آزمایشگاهی. در مشاهده در محیط آزمایشگاهی این احتمال وجود دارد که مشاهده‌شونده‌ها رفتار مصنوعی از خود نشان دهند. مثلاً فکر کنید مادرها رو بپاریم توی شرایط آزمایشگاهی و رفتارشون رو با بچه‌هاشون مشاهده کنیم. احتمالاً سعی می‌کنن خودشون رو مادر بهتری نشون بدن و رفتارهای مصنوعی و سافنگی انجام می‌دن. به همین دلیل که یکی از شرط‌هایی که در مشاهده وجود داره اینه که مشاهده‌شوندگان نموندن که دارن مشاهده می‌شن! - در مشاهده، اطلاعات باید به شکل دقیق ثبت شوند و تا جای ممکن، از تعصب یا پیش‌داوری‌ها به دور بود. - مثال: ۱ با مشاهده دقیق رفتار حیوانات می‌تونیم رفتار نوع‌دوستانه در آن‌ها را مطالعه کنیم. ۲ با فیلم‌برداری از نوزادان، می‌توان جزئیات الگوهای حرکتی آنان را مشاهده و توصیف کرد. ۳ با کمک یک دوربین، می‌توان واکنش‌های هیجانی تماشاگران مسابقه ورزشی دو تیم پرتوفدار را مشاهده کرد.
پرسش‌نامه	- در پرسش‌نامه، محقق از خود فرد درباره رفتار یا افکار خاص او می‌پرسد. - اطلاعاتی را که با کمک مشاهده مستقیم نمی‌توان به دست آورد، می‌توان با استفاده از پرسش‌نامه‌ها کسب کرد. - پرسش‌نامه‌ها باید دقیق و معتبر باشند. - پرسش‌نامه‌ها به صورت‌های مختلف نمره‌گذاری می‌شوند. - مثال: ۱ پرسش‌نامه پیشرفت تحصیلی ۲ پرسش‌نامه سبک زندگی (این یه مورد رو توی درس ۸ می‌فونیم).
مصاحبه	- برخی موضوعات را نمی‌توان به صورت مستقیم مشاهده و یا با کمک پرسش‌نامه‌های از پیش تعیین‌شده مطالعه کرد. محققان در چنین حالتی از روش مصاحبه استفاده می‌کنند. - در این روش، محقق در ضمن گفت‌وگو و براساس پاسخ‌های دریافت‌کرده، پرسش بعدی خود را معلوم و مصاحبه را هدایت می‌کند. مصاحبه برخلاف گفت‌وگوی معمولی، هدفمند و سازمان‌یافته است.
آزمون	- افراد عادی جامعه بیش از هر روش دیگری، با آزمون‌های روان‌شناختی مواجه می‌شوند. - آزمون‌ها ابزاری برای کتی کردن اطلاعات روان‌شناختی هستند. (قبلاً گفتیم که تعریف عملیاتی یعنی کتی کردن اطلاعات؛ پس یکی از راهکارهای مناسب برای رسیدن به تعریف عملیاتی، استفاده از آزمون‌هاست.) - آزمون‌ها فرایند ساخت بسیار دشوار و پیچیده‌ای را طی می‌کنند. - آزمون‌ها حتماً باید دو ویژگی داشته باشند: - الف) باید دقیقاً همان چیزی را اندازه‌گیری کنند که برای آن ساخته شده‌اند. ب) در دفعات متعدد اجرا باید نمره یکسان یا تقریباً یکسانی به ما بدهند. - استفاده از آزمون‌ها، چگونگی اجرا و تفسیر آن باید در کنار سایر روش‌ها باشد و به دست افراد متخصص انجام شود. متخصصان نباید مشخصات و اطلاعاتی را که در تحقیقات خود از افراد به دست آورده‌اند، به صورت عمومی و برای دیگران منتشر کنند.
روش‌های مبتنی بر علم اعصاب	- امروزه برخی از دانشمندان برای مطالعه روان‌شناسی از شواهد به‌دست‌آمده از عملکرد مغز استفاده می‌کنند. - در این روش، با استفاده از فنون زیر، به مطالعه دقت مکانی و زمانی مناطق مختلف مغز به هنگام انجام یک فعالیت ذهنی می‌پردازند: ۱ تصویربرداری تشدید مغناطیسی (MRI) ۲ نوار مغزی مغناطیسی (MEG) ۳ تحریک مغناطیسی سراسر جمجمه (TMS)

❓ **اگه گفتی:** تشخیص دهید که در هر یک از موقعیت‌های زیر، استفاده از کدام روش جمع‌آوری اطلاعات مناسب‌تر است.

- ثبت حرکات کودکان در هنگام بازی‌های انفرادی در محیط‌های عمومی
- تشخیص اختلالات روانی توسط روان‌شناس با پاسخ بیمار به پرسش‌های او
- تعیین میزان رضایت کارمندان یک شرکت از مدیر خود
- بررسی مقدار تحرک شامپانزه‌ها در محیط‌های گرم

✓ **پاسخ:** ۱- مشاهده ۲- مصاحبه ۳- پرسش‌نامه ۴- مشاهده

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

علم روان‌شناسی به چه سؤالاتی پاسخ می‌دهد؟/منابع کسب آگاهی و معرفت

۱- پاسخ به کدام سؤال در قلمرو علم روان‌شناسی نمی‌گنجد؟

- (۱) چرا مطالعه با فاصله زمانی، بهتر از مطالعه بدون فاصله زمانی است؟
- (۲) چرا یک فرد وقتی که در جمع قرار می‌گیرد، متفاوت از سایر موقعیت‌ها عمل می‌کند؟
- (۳) شانس و تصادف چه میزان بر موفقیت انسان اثر دارد؟
- (۴) تماشای برنامه‌های خشونت‌آمیز رسانه‌ها چه تأثیری بر پرخاشگری کودکان دارد؟

۲- چرا عبارت «خوردن مشروبات الکلی از چه طریق باعث بروز آلزایمر و فراموشی می‌شود.» در قلمرو علم روان‌شناسی نمی‌گنجد؟

- (۱) هیچ‌کدام از موضوعات مطرح‌شده، رفتار و فرایندهای ذهنی نیستند.
- (۲) روابط بین پدیده‌ها را بیان نمی‌کند.
- (۳) پیش‌بینی و کنترل آن امکان‌پذیر نیست.
- (۴) بیشتر به علل زیستی مربوط است تا به عوامل روان‌شناختی.

۳- کدام یک از عبارتهای زیر، فرضیه‌ای است که در قلمرو علم روان‌شناسی می‌گنجد؟

- (۱) مطالعه با فاصله زمانی مناسب‌تر است و باید به دانش‌آموزان توصیه شود.
 - (۲) دعای والدین در ایجاد فرصت‌ها و موفقیت فرزندان اثر دارد.
 - (۳) تماشای برنامه‌های خشونت‌آمیز رسانه‌ها چه تأثیری بر پرخاشگری کودکان دارد.
 - (۴) ویژگی‌های روان‌شناختی انسان در عملکرد و موفقیت آن‌ها اثر دارد.
- ۴- کدام یک از سؤالات زیر در دایره علم روان‌شناسی می‌گنجد؟
- (الف) چه میزان از تصادفات جاده‌ای در عید نوروز ۱۴۰۲ به خاطر خواب‌آلودگی رانندگان است؟
 - (ب) علت ترغیب شدن مردم به استفاده از وسایل هوشمند در زندگی روزمره چیست؟
 - (پ) چرا میزان پذیرش سوگ از دست دادن عزیز در افراد با هم متفاوت است؟
 - (ت) میزان پیشرفته بودن یک کشور از نظر اقتصادی، تحت تأثیر چه عواملی است؟

- (۱) «الف» و «ت» (۲) «ب» و «پ» (۳) «الف» و «پ» (۴) «ب» و «ت»

۵- تلاش روان‌شناسان برای پاسخ‌دادن به سؤال «عواملی چون اراده، تلاش و انگیزه چه قدر در موفقیت افراد موفق اثر داشته است؟» بیانگر چیست؟

- (۱) وجود سوگیری و پیش‌داوری در نگاه روان‌شناسان است.
- (۲) اهمیت ویژگی‌های روان‌شناختی در عملکرد انسان است.
- (۳) عدم امکان پاسخگویی به بسیاری از پدیده‌ها در روان‌شناسی است.
- (۴) نیاز به استفاده از دیگر منابع کسب آگاهی در پاسخ به برخی از موضوعات در علم تجربی است.

۶- کدام گزینه دغدغه روان‌شناسان را به طور صحیح مطرح کرده است؟

- (۱) بهره‌بردن از روش‌های پژوهشی و آماری به منظور افزایش دقت در بررسی فرضیه‌های روان‌شناختی
- (۲) بالابردن سطح معرفت و آگاهی در مورد جنبه‌های مختلف انسان
- (۳) بررسی جنبه‌هایی از انسان که به طور مستقیم قابل مشاهده هستند.
- (۴) ارائه پاسخ‌های تجربی به صورت دقیق و علمی به پرسش‌های روان‌شناختی انسان

۷- تلاش روان‌شناسان برای پاسخ‌دادن به این پرسش که «پزشک و جراح حاذق بودن تا چه میزان تحت تأثیر عواملی مثل قدرت اراده، میزان هوش و پشتکار است؟» اشاره به کدام موضوع دارد؟

- (۱) به نقش دانش پزشکی و تخصصی انسان‌ها در موفقیتشان
- (۲) به نقش پیش‌داوری و تعصب در توصیف رفتار انسان توسط دانشمندان
- (۳) به امکان استفاده از سایر منابع شناخت توسط دانشمندان علم تجربی
- (۴) به اهمیت تأثیر ویژگی‌های روان‌شناختی در عملکرد انسان

۸- به ترتیب، در هر یک از موارد زیر، افراد از کدام یک از روش‌های کسب شناخت بهره برده‌اند؟

- شناخت معاد توسط فردی که به کما رفته و فضاهایی غیر از جهان را تجربه کرده است.
- تشخیص نشانه‌های اولیه بیماری آلزایمر توسط دانشجویان پزشکی از طریق تطبیق با کتب مرجع پزشکی
- شناخت قواعد قصاص توسط فقها و بیان دیه معادل آن در صورت بخشیدن خانواده مقتول
- (۱) مبتنی بر عقل - استناد به نظر بزرگان - مبتنی بر عقل
- (۲) شهودی - مبتنی بر عقل - شهودی
- (۳) مبتنی بر عقل - استناد به نظر بزرگان - شهودی
- (۴) شهودی - علمی - استناد به آیات الهی بزرگان دین

۹- مریم در یکی از کتاب‌های درسی خود با این نکته مهم مواجه شده است که «جهان دارای نظم است». مریم برای تبیین این جمله مدتی است یکی از کتاب‌های شگفت‌انگیز در خصوص کهکشان‌ها و منظومه‌های شمسی را مطالعه می‌کند. بعد از مطالعه به این نتیجه رسیده است، امکان ندارد همه این منظومه‌ها بدون قاعده در فضا قرار گیرند. مریم با استفاده از کدام یک از منابع شناخت به دانش جدید رسیده است؟

- (۱) روش مبتنی بر عقل - چون از اطلاعات به‌دست‌آورده نتیجه‌گیری عقلی کرده است.
- (۲) روش استناد به سخن بزرگان - چون کتاب‌ها توسط دانشمندان نوشته شده است.
- (۳) روش شهودی - چون دریافته است که او از مطالعات خود به دست آورده است.
- (۴) روش علمی - چون از طریق ابزارهای علمی به دانش دست یافته است.

۱۰- به ترتیب، هر یک از ابیات زیر بیانگر کدام منبع کسب آگاهی و معرفت است؟

- در خرابات مغان نور خدا می‌بینم / این عجب بین که چه نوری ز کجا می‌بینم
- این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود / هر که فکرت نکند نقش بود بر دیوار
- کسی که خرد را ندارد ز پیش / دلش گردد از کرده خویش ریش
- مگر نه تشنه آب بقاست کام شما / بقای آب بقا عترت است و قرآن است

- (۱) روش شهودی - روش عقلی - روش فلسفی - روش استناد به بزرگان دین
- (۲) روش استناد به بزرگان دین - روش منطقی - روش تجربی - روش استناد به وحی
- (۳) روش دریافت درونی - روش علمی - روش عقلی - روش استناد به آیات الهی
- (۴) روش فلسفی - روش علمی - روش منطقی - روش استناد به دانشمندان

۱۱- کدام عبارت در مورد ارتباط بین منابع مختلف کسب دانش درست است؟

- (۱) چهار منبع کسب دانش و معرفت با هم رابطهٔ سلسله‌مراتبی دارند.
- (۲) آن‌ها چهار منبع برای آگاهی از جنبه‌های مختلف عالم هستی بوده و در مقابل یکدیگرند.
- (۳) اگرچه این چهار منبع در مقابل یکدیگرند، اما می‌توانند تکمیل‌کنندهٔ جنبه‌های مختلف آگاهی و معرفت باشند.
- (۴) روش تجربی می‌تواند برای تدوین نظریه‌های خود بر نظریات و مبانی سه منبع دیگر تکیه کند.

۱۲- درستی و نادرستی عبارتهای زیر، به ترتیب، در کدام گزینه آمده است؟

- منابع کسب معرفت و آگاهی، از روش‌ها و ابزارهای یکدیگر برای رسیدن به معرفت کمک می‌گیرند.
 - هر فرد باید روش مورد اعتماد خود برای کسب معرفت را مشخص کند، زیرا این روش‌ها متضاد هم هستند.
 - روش‌های متنوع کسب آگاهی، زاویهٔ دیدهای متنوعی به عالم هستی هستند که کاملاً مستقل از یکدیگرند.
 - از آن‌جا که استفاده از علم تجربی نیازمند حکم عقل است، ابزار مورد استفاده در این روش، «عقل» است.
- (۱) نادرست - درست - درست - نادرست (۲) نادرست - نادرست - نادرست - نادرست
(۳) درست - درست - درست - درست (۴) درست - نادرست - نادرست - درست

۱۳- استاد درس جرم‌شناسی، پس از آموختن نکات مهم در کشف جرم به افسران تحت تعلیم خود، بخشی از لحظهٔ وقوع جنایت در یک فیلم جنایی را نشان داده و از آنان می‌خواهد که «هر کدام براساس شَمّ خود حدس بزنند که چه کسی قاتل است؟» و سپس بخش دیگری از آن فیلم را نشان داده و می‌خواهد «برای حدس خود شواهدی ارائه دهند». در این روش هر یک از افسران در کشف جرم و پاسخ به سؤالات استاد، به ترتیب، از کدام منبع کسب دانش استفاده کرده‌اند؟

- (۱) شهودی - فلسفی
- (۲) استناد به سخن و عمل بزرگان - تجربی
- (۳) تجربی - شهودی
- (۴) دریافت درونی - تجربی

۱۴- محمد، نوجوانی ۱۲ساله است. او همیشه بدون صبحانه به مدرسه می‌رود و احساس می‌کند روزهایی که صبحانه نمی‌خورد، حال بهتر و سبک‌تری دارد. او حتی زمانی که پدرش نتایج مطالعات انجام‌شده در زمینهٔ تأثیر خوردن صبحانه بر عملکرد افراد را به او نشان داد، باز هم اصرار داشت که در مورد او، این قضیه فرق دارد. در این موقعیت، به ترتیب، محمد و پدرش از کدام منبع شناخت استفاده کرده‌اند؟

- (۱) شهودی - علمی
 - (۲) شهودی - عقلی
 - (۳) عقلی - علمی
 - (۴) عقلی - تجربی
- (آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۱۵- به ترتیب ابیات زیر اشاره به کدام‌یک از منابع کسب آگاهی دارند؟

- آفرینش همه تنبیه خداوند دل است
- این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود
- اجزای خاک مرده به تأثیر آفتاب
- شیطان که رانده شد به‌جز از یک خطا نکرد
- دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار
- هر که فکرت نکند نقش بود بر دیوار
- بستان میوه و چمن و لاله‌زار کرد
- خود را برای سجده انسان رضا نکرد

- (۱) استناد به آیات الهی - روش عقلی - روش علمی - دریافت درونی
- (۲) شهودی - روش فلسفی - روش تجربی - استناد به آیات الهی
- (۳) دریافت درونی - تجربه - روش عقلی - استناد به آیات الهی
- (۴) استناد به آیات الهی - روش علمی - روش فلسفی - شهودی

علم تجربی چیست؟

۱۶- کدام گزینه در مورد عبارت «تماشای برنامه‌های خشونت‌آمیز رسانه‌ها چه تأثیری بر پرخاشگری کودکان دارد؟» نادرست است؟

- (۱) پاسخ علمی به این سؤال در قلمرو علم روان‌شناسی و از دغدغه‌های روان‌شناسان است.
- (۲) پاسخ به آن می‌تواند از طریق هر یک از منابع کسب شناخت داده شود و همه هم درست باشند.
- (۳) پاسخ به سؤال اولین گامی است که پژوهشگر در هر پژوهشی باید بردارد.
- (۴) برای پاسخ به آن محقق می‌تواند از قوهٔ تخیل خود بهره ببرد.

۱۷- به ترتیب، درستی یا نادرستی عبارتهای زیر در مورد مفاهیم علم تجربی در کدام گزینه آمده است؟

- این مفاهیم به صورت سلسله‌مراتبی هستند؛ یعنی باید به ترتیب اتفاق بیفتند.
- اصول در صورت پذیرفته‌شدن می‌توانند نظریه‌ها را تشکیل بدهند.
- اصولی که در ارتباط با یک موضوع نیستند، نمی‌توانند در کنار هم قرار گرفته و نظریه‌ها را بسازند.
- فرضیه‌ها باید رابطهٔ بین پدیده‌های طبیعی را بیان کنند.

- (۱) درست - درست - نادرست - نادرست
- (۲) درست - نادرست - درست - درست
- (۳) نادرست - درست - نادرست - نادرست
- (۴) نادرست - نادرست - نادرست - درست

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۱۸- کدام گزینه در مورد فرضیه درست نیست؟

- (۱) در فرضیه قطعیت وجود ندارد.
- (۲) در فرضیه رابطه بین موضوعات مورد مطالعه بیان می‌شود.
- (۳) فرضیه باید مورد آزمایش قرار بگیرد.
- (۴) فرضیه، یکی از منابع کسب آگاهی و معرفت است.

۱۹- کدام عبارت در مورد «فرضیه» درست است؟

- (۱) پدیده‌هایی که در فرضیه‌ها مطرح می‌شوند باید قابلیت بررسی با ابزارهای دقیق و قابل اندازه‌گیری را داشته باشند.
- (۲) دانشمندان برای شکل‌گیری فرضیه‌ها صرفاً باید از دانش و تجربه‌های قبلی استفاده کنند.
- (۳) استفاده از قوه تخیل در شکل‌دهی به فرضیه به دلیل وجود پیش‌داوری‌های شخصی نادرست است.
- (۴) در مرحله اول باید فرضیه‌ها با یافته‌های مقبول در علم تجربی مطابقت داده شود و سپس براساس اطلاعات تجربی مورد آزمایش قرار گیرند.

(سراسری ۱۴۰۰)

۲۰- کدام عبارت، در خصوص قوانین روان‌شناسی به عنوان یک علم تجربی درست است؟

- (۱) اصل روان‌شناسی از ترکیب نظریه‌های مختلف به دست می‌آید.
- (۲) در پژوهش روان‌شناسی پاسخ نخست به مسئله پژوهشی قانون است.
- (۳) فرضیه‌ای که در پژوهش‌های روان‌شناسی تأیید شود، به عنوان قانون پذیرفته می‌شود.
- (۴) روان‌شناسان یک اصل را به طور تجربی آزمون می‌کنند تا درستی آن را مشخص کنند.

(سراسری نوبت دوم ۱۴۰۴)

۲۱- کدام مورد، توصیف مناسب‌تری از «نظریه یادگیری» ارائه می‌دهد؟

- (۱) فرضیه‌ای مبتنی بر یادگیری است که در شرایط مختلف و براساس مشاهدات تجربی درست و واقعی حاصل می‌گردد.
- (۲) پیش‌فرض‌هایی است که دانشمندان براساس تجربه شخصی در مورد یادگیری ارائه می‌دهند.
- (۳) یک سری از ضوابط علمی است که در بررسی یادگیری و فرایندهای آن باید رعایت شود.
- (۴) چهارچوب به‌هم‌پیوسته‌ای از قوانین و گزاره‌های علمی درباره یادگیری است.

۲۲- گزاره‌های زیر، به ترتیب، مرتبط با کدام یک از مفاهیم علم تجربی است؟

- شکل‌گیری آن متکی به تأیید پژوهش‌های انجام‌شده و تطابق آن با یافته‌های مقبول در علم تجربی است.
- با عبارت «شیوه‌های فرزندپروری والدین در نحوه برقراری ارتباط کودک در بزرگسالی وی نقش دارد» رابطه دوسویه دارد.
- درستی یا نادرستی آن علی‌رغم پذیرفته‌شدن می‌تواند دچار خدشه شده و منطبق با واقعیت نباشد.
- یک موضوع کلی است که تحقیقات اثبات‌شده زیادی از آن حمایت می‌کنند.

- (۱) اصل - فرضیه - نظریه
- (۲) قانون - مسئله - اصل - نظریه
- (۳) فرضیه - فرضیه - قانون - اصل
- (۴) نظریه - مسئله - فرضیه - اصل

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۲۳- درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر، به ترتیب، در کدام گزینه آمده است؟

- یافته‌های ابینگهوس علی‌رغم تأیید علمی و مطابقت داشتن با یافته‌های مقبول در علم تجربی، ممکن است واقعی نبوده و بعد از مدتی کنار گذاشته شود.
- پاسخ‌هایی که به مسئله‌های علمی داده می‌شود، می‌تواند هم نتیجه و هم عامل ایجاد سوالات علمی باشند.
- استفاده از قوه تخیل یکی از راه‌های پاسخگویی به بیان‌های علمی مطرح‌شده در اولین گام پژوهش است.

- (۱) نادرست - درست - نادرست
- (۲) نادرست - نادرست - درست
- (۳) درست - نادرست - نادرست
- (۴) درست - درست - درست

۲۴- اگر در پاسخ به پرسش «گذشت زمان بر پایداری حافظه چه تأثیری دارد؟»، بگوییم که گذشت زمان باعث تضعیف حافظه می‌شود. کدام عبارت درباره

این پاسخ نادرست است؟

- (۱) در صورت تأییدشدن لزوماً واقعی و درست است.
- (۲) می‌تواند صحیح یا غلط باشد.
- (۳) بیانی خردمندانه و تا حد ممکن سنجیده به مسئله است.
- (۴) در صورت تأیید می‌تواند به اصل یا قانون تبدیل شود.

۲۵- خانم فرهمند دانشجوی رشته روان‌شناسی است و قصد دارد پایان‌نامه بنویسد. هر یک از عبارت‌های زیر به کدام یک از مفاهیم علم تجربی در فرایند تحقیقات او اشاره دارد؟

- (الف) ارائه تشویق‌های غیرمنظم بر افزایش انگیزش کارکنان ادارات اثر بیشتری دارد یا ارائه تشویق‌های منظم؟
- (ب) اسکینر در مطالعات متعدد خود در مورد حیوانات و انسان‌ها نقش شرطی‌سازی در ایجاد انگیزش را ثابت کرد.
- (پ) ارائه تشویق‌های نامنظم به کارمندان بیشتر از تشویق‌های منظم برای کارکنان ایجاد انگیزش می‌کند.
- (ت) براساس بررسی‌های انجام‌شده، اکثر کارمندان پس از دریافت تشویق نامنظم انگیزه بالاتر و بهزیستی کاری بیشتری را تجربه می‌کنند.

- (۱) مسئله - نظریه - فرضیه - اصل
- (۲) مسئله - اصل - فرضیه - مسئله
- (۳) فرضیه - اصل - فرضیه
- (۴) فرضیه - نظریه - اصل - مسئله

۲۶- کدام یک از گزاره‌های زیر، مصداق «فرضیه» است؟

- (۱) آیا میان تحصیلات مادران ساکن در استان تهران و پیشرفت تحصیلی فرزندان آن‌ها در مقطع ابتدایی رابطه وجود دارد؟
- (۲) باید بر برنامه‌های ماهواره‌ای نظارت شود، در غیر این صورت شاهد افزایش دروغگویی فرزندانمان خواهیم بود.
- (۳) با توجه به این‌که در زمستان سال گذشته، تهران صرفاً یک روز هوای سالم داشته است، از ناسالم‌ترین شهرهای دنیا به شمار می‌رود.
- (۴) افزایش گفت‌وگو میان فرزندان با پدر و مادرها، اضطراب و استرس را در دوران بلوغ کاهش می‌دهد.

۲۷- در اولین قدم برای تأیید یک فرضیه چه اقداماتی باید صورت بگیرد و با کدام عبارت رابطه دوسویه دارد؟

- (۱) مطابقت با یافته‌های مقبول در علم تجربی - اسباب‌بازی‌ها بر روی هوش کودکان اثر می‌گذارد.
- (۲) آزمایش براساس اطلاعات و داده‌های تجربی - آیا وراثت بر هوش افراد اثر می‌گذارد؟
- (۳) استفاده از دانش و تجارب قبلی - هوش عبارت است از سازگاری با محیط.
- (۴) استفاده از قوه تخیل دانشمند - تحقیقات نشان می‌دهد هوش کودکان با هوش والدینشان رابطه دارد.

۲۸- در ارتباط با سلسله‌مراتب گزاره‌های علمی، کدام گزینه صحیح است؟

- (۱) فرضیه‌ها می‌توانند با مسئله‌ها رابطه دوسویه داشته باشند؛ یعنی هم معلول آن و هم علت آن باشند.
- (۲) برای پذیرش پاسخ‌های اولیه ارائه‌شده به یک مسئله علمی و تأیید یک اصل باید آن پاسخ‌ها را براساس استدلال‌های عقلی بیازماییم.
- (۳) فرضیه‌ها در صورت پذیرفته‌شدن به قانون تبدیل می‌شوند و مجموعه‌ای منسجم از قوانین علمی درباره یک موضوع، یک اصل را تشکیل می‌دهند.
- (۴) دانشمندان همواره تلاش می‌کنند که بی‌طرف بوده و بدون استفاده از قوه تخیل و صرفاً با توجه به دانش و تجربه‌های قبلی، پاسخ‌های اولیه و سنجیده‌ای به مسائل علمی بدهند.

۲۹- در عبارت‌های زیر، جملاتی از فرایند یک پژوهش علمی آورده شده است. با توجه به توالی مفاهیم علمی، کدام گزینه درست است؟

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

- (الف) نقص توجه در فرزندان پسر به بروز بیش‌فعالی در آن‌ها مؤثر است.
- (ب) آیا نقص توجه و بیش‌فعالی در فرزندان پسر با یکدیگر رابطه معناداری دارند؟
- (پ) تأثیر نقص توجه بر بروز بیش‌فعالی در فرزندان پسر براساس پژوهش‌های روان‌شناختی
- (۱) (الف) همواره قبل از (ب) می‌آید.
- (۲) (ب) بر (پ) مقدم است.
- (۳) (پ) مقدم بر (الف) و مؤخر از (ب) است.
- (۴) ترتیب درست عبارت‌ها به این شکل است: پ - ب - الف.

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۳۰- عبارت‌های زیر، به ترتیب، به کدام مفهوم علمی اشاره دارد؟

- مشاهدات زیست‌شناسی نشان می‌دهد، موجوداتی که بهتر با محیط سازگار می‌شوند، معمولاً عمر طولانی‌تری دارند.
- دانش‌آموزانی که در دوره‌های آموزشی بیشتری شرکت می‌کنند، در امتحانات نتایج بهتری می‌گیرند.
- استفاده دانش‌آموزان از کلاس‌های آموزشی آنلاین، چگونه بر میزان اجتماع‌گریزی آنان اثر می‌گذارد؟
- قوانین کشورها، برای تحقق ارزش‌های مورد قبول جامعه مانند امنیت و اخلاق، آزادی افراد را محدود می‌کنند.
- (۱) فرضیه - قانون - فرضیه - نظریه (۲) قانون - فرضیه - مسئله - فرضیه (۳) فرضیه - مسئله - فرضیه - مسئله - قانون (۴) اصل - نظریه - مسئله - فرضیه

۳۱- کدام گزینه در ارتباط با عبارت «دانشمندان از قدیم به دنبال کشف رابطه وراثت با وجود برخی از بیماری‌ها و اختلالات روانی بوده‌اند.» درست است؟

- (۱) اگر پاسخ به این عبارت اثبات شود، می‌تواند باعث طرح سؤال‌های دیگر شود.
- (۲) اگر پاسخ به عبارت فوق اثبات شود، می‌تواند در کنار سایر اصول در این زمینه نظریه‌های اختلالات روانی را تشکیل دهند.
- (۳) اگر پاسخ به عبارت فوق ثابت شود، لزوماً به معنای درست و واقعی بودن آن است.
- (۴) برای اثبات عبارت فوق لازم است که اصول موجود در این زمینه کنار هم قرار گیرند.

۳۲- عبارات زیر، به ترتیب، با کدام گزینه هماهنگی دارند؟

- با اعلام سازمان بهداشت جهانی، بخشی از افزایش ابتلا به سرطان ناشی از مواد نگهدارنده غذاهاست.
- دانشمندان در حال بررسی احتمالات مختلف ارتباط عادات غذایی و خلقیات روان‌شناختی آدمی هستند.
- پیاژه با بررسی‌ها و آزمایش‌های مشهور خود توانست مراحل رشد آدمی را طبقه‌بندی و توصیف کند.
- (۱) اصل - مسئله - فرضیه (۲) فرضیه - مسئله - فرضیه (۳) قانون - مسئله - نظریه (۴) فرضیه - مسئله - فرضیه - فرضیه

۳۳- اگر درستی عبارت: «پاداش دادن در مقابل یک رفتار، در تکرار آن رفتار مؤثر است.» تأیید شده باشد امکان نادرستی آن است.

- (۱) وجود ندارد، چون از طریق اطلاعات و داده‌های تجربی آزمایش شده و پذیرفته شده است.
- (۲) وجود ندارد، چون با یافته‌های مقبول در علم تجربی تطبیق داده و تأیید شده است.
- (۳) وجود دارد، چون فرضیه‌ها جملات خبری محتمل هستند؛ یعنی ممکن است درست باشند و یا ممکن است نادرست باشند.
- (۴) وجود دارد، چون ممکن است آزمایشات به درستی صورت نگرفته باشد یا پیش‌فرض‌ها تغییر کند.

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۳۴- گزاره‌های زیر، به ترتیب، مرتبط با کدام یک از مفاهیم علم تجربی است؟

- قوه تخیل در شکل‌گیری آن نقش دارد.
- عدم مطابقت آن با یافته‌های مقبول در علم تجربی سبب رد آن می‌شود.
- تأثیر انگیزه بالا، هنگام مطالعه بر یادگیری نمونه‌ای از آن است.
- آگاهی پیدا کردن از نادرستی آزمایشات قبلی سبب کنار گذاشتن آن می‌شود.

- (۱) مسئله علمی - نظریه - نظریه - فرضیه
- (۲) پاسخ‌های اولیه - فرضیه - اصل - قانون
- (۳) مسئله علمی - فرضیه - نظریه - اصل
- (۴) پاسخ‌های اولیه - نظریه - اصل - نظریه

۳۵- «تغییر در پیش‌فرض‌های دانشمندان» بر کدام یک از مفاهیم علم تجربی اثر می‌گذارد؟

- (۱) مسئله‌های علمی را تغییر می‌دهد.
- (۲) میزان استفاده از قدرت تخیل دانشمند را در شکل‌گیری فرضیه کاهش می‌دهد.
- (۳) درست‌بودن اصول را دچار تردید می‌کند.
- (۴) باعث آگاهی از نادرستی آزمایشات انجام‌شده بر روی فرضیه می‌شود.

۳۶- هر یک از عبارت‌های زیر، به ترتیب، بیانگر کدام مفهوم است؟

- تحقیقات مختلف انجام‌شده در زمینه رشد همگی نقش وراثت بر جنبه‌های مختلف رشد را ثابت کرده‌اند و مجموعه منسجمی را تشکیل داده‌اند.
- پیشینه خانوادگی تا چه میزان می‌تواند بر بروز بیماری‌های خاص در کودکان نقش داشته باشد؟
- مقدار شیوع بیماری اسکیزوفرنی در افراد باهوش بیشتر است.

- (۱) نظریه - مسئله - فرضیه (۲) اصل - مسئله - فرضیه (۳) نظریه - فرضیه - اصل (۴) اصل - فرضیه - قوانین

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۳۷- کدام گزینه، به ترتیب، می‌تواند مصداق مفاهیم «مسئله»، «فرضیه» و «نظریه» باشد؟

- (۱) روان‌شناسان در تلاش برای مشخص کردن حد بهینه اضطراب هستند. - بازخورد خانواده در مورد نمرات تحصیلی می‌تواند ریشه اضطراب تحصیلی باشد. - رویکرد روان‌شناسی مثبت‌نگر در درمان اضطراب تحصیلی
- (۲) آیا ریشه اضطراب تحصیلی در روابط دانش‌آموز با والدینش قابل ردیابی است؟ - دلشوره دائمی در مورد درس موجب افت عملکرد تحصیلی دانش‌آموز می‌شود. - بر هم خوردن نظم خواب هم علت و هم معلول اضطراب تحصیلی است.
- (۳) از دیدگاه دانشمندان اسلامی، اضطراب چه پیامدهایی در زندگی تحصیلی فرد دارد؟ - اضطراب تحصیلی در روان‌شناسی تحولی - تفاوت اضطراب تحصیلی به تفکیک رشته تحصیلی
- (۴) تفاوت میزان اضطراب تحصیلی در دختران و پسران - کادر آموزشی مدرسه تا چه اندازه می‌تواند مانع اضطراب تحصیلی دانش‌آموزان شوند؟ - عضویت در طبقه اجتماعی و اقتصادی بالاتر موجب کم شدن سطح نگرانی تحصیلی می‌شود.

۳۸- چند مورد از عبارات زیر «فرضیه علمی» نیستند؟

- افراد باهوش زیباتر از افراد کم‌هوش زندگی می‌کنند.
- مادرانی که خودشان به فرزندشان شیر می‌دهند، همیشه فرزندان وابسته‌تری تربیت می‌کنند.
- کودکانی که دائماً شاهد پرخاشگری هستند، قطعاً بیشتر از سایر کودکان از خود پرخاشگری نشان می‌دهند.
- محیط خانوادگی افراد چگونه می‌تواند بر اعتیاد نوجوانان اثر بگذارد.

(۱) یک مورد (۲) دو مورد (۳) سه مورد (۴) چهار مورد

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۳۹- کدام گزینه، به ترتیب، مصداق بهتری برای هر یک از مفاهیم «مسئله»، «فرضیه» و «نظریه» ارائه کرده است؟

- (۱) ریشه پدیدآیی اختلال وسواس چیست؟ - اختلال وسواس ریشه ژنتیکی دارد. - احتمال افزایش رفتار وسواسی در شرایط بحرانی
- (۲) شیوع وسواس در زنان بیشتر از مردان است. - آیا رفتارهای وسواسی در نوجوانی افزایش پیدا می‌کنند؟ - رویکرد روان‌کاوی در بررسی وسواس
- (۳) چرا با وجود زمینه ژنتیکی فردی به وسواس دچار نمی‌شود؟ - حضور در مدارس سختگیر موجب افزایش رفتارهای وسواسی می‌شود. - درمان رفتارهای وسواسی
- (۴) احتمال کاهش وسواس با اتکا به ورزش - آیا مبتلایان به اضطراب مستعد ابتلا به وسواس هستند؟ - آیا نشانه‌های وسواس فکری بدون حضور وسواس عملی قابل مشاهده هستند؟

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۴۰- هر یک از عبارات زیر، به ترتیب، مربوط به کدام یک از مفاهیم علم تجربی است؟

- گزارش‌های تاییدشده از ایستگاه‌های مراقبت از سدها نشان می‌دهد تخلیه آب سدها پیش از بارش سنگین باران، احتمال شکستن سد و سیل ناشی از آن را کاهش می‌دهد.
- وینیکات، روان‌پزشک شهیر با بررسی‌های خود مجموعه‌ای از تأثیرات تجربه زایمان بر حیات روانی فرد را تبیین کرد.
- پژوهشگران تاریخ دائماً در حال بررسی ویژگی‌های روان‌شناختی دیکتاتورهای تاریخ و تأثیر آن بر تصمیم‌هایشان هستند.

(۱) فرضیه - قانون (۲) فرضیه - قانون (۳) قانون - نظریه (۴) قانون - نظریه - مسئله

۴۱- «روان‌شناسی فکر می‌کند مهارت‌های حل مسئله باعث کاهش تعارضات زناشویی می‌شود.» درستی یا نادرستی موارد زیر براساس عبارت داده‌شده،

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

به ترتیب، کدام است؟

- این روان‌شناس نظریه‌ای مطرح کرده است که می‌تواند باعث ایجاد سوالات جدیدی شود.
- عبارت داده‌شده هم‌ردیف با عبارت «پاداش دادن در مقابل یک رفتار، در تکرار آن رفتار مؤثر است» است.
- برای پذیرفته شدن عبارت داده‌شده نیاز به انجام آزمایش است.
- روان‌شناس برای رسیدن به این گزاره، به یک سؤال پاسخ داده است.

(۱) نادرست - درست (۲) درست - نادرست (۳) نادرست - درست (۴) نادرست - نادرست

(۳) درست - نادرست (۴) نادرست - درست (۵) درست - درست

(تاریخ ۱۴۰۱)

۴۲- عبارات زیر، به ترتیب، با کدام مورد هماهنگی دارد؟

- استفاده از ویتامین D با تقویت سیستم ایمنی بدن شانس ابتلا به کرونا و ویروس را کاهش می‌دهد.
- پزشکان و پژوهشگران حوزه سلامت در حال آزمایش برای یافتن داروی قطعی برای درمان انواع سوبیه‌های کرونا هستند.
- طبق تأیید سازمان بهداشت جهانی، واکسیناسیون کووید ۱۹، مرگ‌ومیر ناشی از کرونا را تا حد زیادی کاهش می‌دهد.

(۱) فرضیه - مسئله - قانون (۲) مسئله - فرضیه - نظریه (۳) قانون - مسئله - نظریه (۴) فرضیه - مسئله - فرضیه

(سراسری نوبت اول ۱۴۰۲)

۴۳- کدام مورد، به ترتیب، مصداق کامل‌تری برای «مسئله»، «فرضیه» و «نظریه» ارائه نموده است؟

- (۱) کودکان با هوش بالا در مدرسه با چالش‌های بیشتری مواجه می‌شوند. - استفاده مستمر از مهارت‌های کنترل خشم، پیامدهای مثبتی در زندگی خانوادگی دارد. - اندازه‌گیری هوش‌بهر کودکان
- (۲) نوجوانان در تصمیم‌گیری با چه مشکلاتی روبه‌رو هستند؟ - روش تدریس مشارکتی موجب بهبود عملکرد حافظه دانش‌آموزان می‌شود. - رشد شناختی کودکان
- (۳) پیامدهای منفی عدم استفاده از مهارت‌های تفکر چیست؟ - روش‌های مؤثر بر کاهش استرس افراد چیست؟ - رشد روانی - اجتماعی کودکان
- (۴) دلایل فراموشی مطالب درسی چیست؟ - سبک‌های تصمیم‌گیری ناکارآمد چه پیامدهایی دارد؟ - رشد روانی - اجتماعی کودکان

علم روان‌شناسی چه هدف‌هایی را دنبال می‌کند؟

(سراسری ۹۹)

۴۴- تلاش روان‌شناسان بر کدام مورد، متمرکز است؟

- (۱) توصیف و تبیین علمی رفتار انسان
 - (۲) شکل‌دهی فرضیه برای بررسی داده‌ها
 - (۳) مشاهده طبیعی رفتار و تجربه منحصربه‌فرد انسان
 - (۴) گردآوری و جمع‌آوری اطلاعات در مورد رفتار انسان
- ۴۵- به ترتیب، در پاسخ به این سؤال که «چرا یک فرد وقتی که در جمع قرار می‌گیرد، متفاوت از سایر موقعیت‌ها عمل می‌کند» و «شناسایی مهم‌ترین علل شکست تحصیلی»، کدام هدف علم روان‌شناسی دنبال می‌شود؟

(ترکیبی سراسری ۹۸ و ۱۴۰۰)

- (۱) تبیین - تبیین
- (۲) توصیف - پیش‌بینی
- (۳) پیش‌بینی - کنترل
- (۴) کنترل - توصیف

۴۶- تفاوت در نحوه مواجهه با یک موضوع و بررسی علمی پدیده‌ها توسط دانشمندان، به کدام عامل مربوط می‌شود؟

- (۱) میزان تکرارپذیر بودن پژوهش‌های انجام‌شده
- (۲) میزان استفاده دانشمند از روش‌های دقیق و قابل اندازه‌گیری
- (۳) چگونگی توصیف دانشمند از موضوع مورد نظر
- (۴) تفاوت در نیازهای اجتماعی و زیستی و فرهنگی

۴۷- کدام یک از عوامل زیر از عوامل تأثیرگذار بر دقت مشاهده دانشمندان محسوب نمی‌شود؟

- (۱) پیش‌فرض‌های موجود در علم
- (۲) نظریات پذیرفته‌شده در علم
- (۳) تغییر در توصیف و تبیین پدیده‌های مورد نظر
- (۴) ارزش‌ها و جهت‌گیری‌های موجود در ذهن دانشمند

۴۸- کدام یک از عبارات‌های زیر در مورد اهداف علم تجربی نادرست است؟

- (۱) زمانی که دانشمندی با آزمایش‌های دقیق به تبیین درستی از پدیده‌ای رسید، می‌تواند تبیین‌های دیگر را رد کند.
- (۲) برای پیش‌بینی و کنترل پدیده‌ها حتماً باید قبل از آن، پدیده را توصیف و تبیین کرده باشیم.
- (۳) دشواری توصیف دقیق از پدیده‌ها با میزان پیچیدگی موضوع مورد نظر رابطه مستقیم دارد.
- (۴) برای کنترل پدیده‌ها لازم است حتماً آن را تبیین کرده باشیم، ولی پیش‌بینی آن الزامی نیست.

۴۹- رسیدن به هدف‌های علم در کدام یک از فرضیه‌های زیر ساده‌تر است؟

- (۱) پرتاب موشک به فضا و قراردادن آن در جو کره مریخ
- (۲) کنترل هیجانات افراد از طریق آموزش راهکارهای مربوطه
- (۳) تعیین شدت افسردگی در افراد عزادار
- (۴) برآورد میزان امید به آینده از طریق ایجاد امنیت شغلی در افراد

۵۰- علی می‌داند که وقتی دچار سردرد می‌شود، احتمالاً معده‌اش اسیدی شده و نیاز دارد برای آن که حالت اسیدی را خنثی کند، یک محلول قلیایی مانند الف

(آزمون‌های آزمایشی قبلی سبز)

عرق نعنا بنوشد. در عبارات‌های «الف» و «ب»، به ترتیب کدام هدف علم روان‌شناسی مطرح است؟

- (۱) توصیف - کنترل
- (۲) تبیین - کنترل
- (۳) توصیف - پیش‌بینی
- (۴) تبیین - پیش‌بینی

۵۱- کدام یک از عوامل زیر بر مواجهه دانشمند با موضوع مورد بررسی تأثیر بیشتری دارد؟

- (۱) چگونگی بیان چستی مفهوم مورد نظر توسط دانشمند
- (۲) میزان به کارگیری قواعد و ضوابط روش علمی
- (۳) توجه به ویژگی‌های روش علمی
- (۴) بیان چرایی اتفاق افتادن پدیده توسط دانشمند

۵۲- قرار گرفتن دانشمندان تحت تأثیر پیش‌فرض‌ها و نظریات پذیرفته‌شده در هر علم بیش از همه در چه چیزی تأثیر می‌گذارد؟

- (۱) بر نحوه فرضیه‌پردازی و آزمایش پدیده‌ها
- (۲) بر مشاهده و دقت دانشمندان
- (۳) بر پیش‌بینی پدیده‌ها و کنترل آن‌ها
- (۴) در مواجهه دانشمند با پدیده‌ها

۵۳- در کدام یک از عبارات‌های زیر سومین هدف علم روان‌شناسی مطرح شده است؟

- (۱) دلیل این که دختران در آزمون‌های کلامی و مهارت گفتاری نمرات بالاتری کسب می‌کنند فعال‌تر بودن نیم‌کره چپ آن‌ها نسبت به پسران است.
- (۲) اگرچه از نظر افزایش حجم اندام‌های داخلی بین دختران و پسران در هنگام بلوغ تفاوتی وجود ندارد، اما دختران به دلیل رشد جنسی باید آهنگ بیشتری در ماه استفاده کنند.
- (۳) هوش نه تنها متأثر از جنسیت است بلکه ترتیب تولد هم در آن مؤثر است؛ بنابراین نباید فرزندی را به دلیل هوش پایین‌تر سرزنش کرد.
- (۴) کسانی که از هوش بیشتری برخوردارند، احتمالاً زمان کم‌تری را صرف یادگیری خواهند کرد.

۵۴- به ترتیب، پرسش‌های زیر در پی دستیابی به کدام یک از اهداف علم روان‌شناسی هستند؟

- به ترتیب وسواس فکری و عملی و پارانوئید متأثر از چه عواملی هستند؟

- آیا توهم یکی از ویژگی‌های اسکیزوفرنی است؟

- آیا استرس احتمال ابتلا به بیماری پارکینسون را افزایش می‌دهد؟

- (۱) تبیین - توصیف - پیش‌بینی
- (۲) توصیف - توصیف - تبیین
- (۳) توصیف - تبیین - پیش‌بینی
- (۴) تبیین - تبیین - تبیین

۵۵- در کدام عبارت، پدیده مورد نظر توصیف شده است؟

- (۱) بیماری «ای بی» یا پروانه‌ای، یک نوع بیماری پوستی تاولی در پوست و غشای مخاطی است که هنوز درمان قطعی برای آن وجود ندارد.
- (۲) فعال شدن غیرطبیعی سلول‌های عصبی و تولید مواد سمی که به سلول‌های رنگدانه‌ساز آسیب می‌رسانند موجب بیماری پیسی یا برص است.
- (۳) شغل‌هایی که در آن فرد باید بار سنگینی را حمل کند و یا نیاز به رانندگی و نوشتن طولانی‌مدت دارند، ممکن است باعث درد سیاتیک شوند.
- (۴) بیماری سرخجه که از طریق یک ویروس به مادر و جنین منتقل می‌شود، می‌تواند باعث سقط، نابینایی یا ناشنوایی در جنین شود.

۵۶- در رابطه با سؤال «آیا کسی که سخنور خوبی است، لازم است حافظه خوبی داشته باشد؟» کدام یک از موارد زیر درست است؟

- (۱) روان‌شناس در پاسخ به این سؤال به بیان چرایی آن پدیده می‌پردازد.
- (۲) روان‌شناس در این سؤال به بیان دقیق و روشن مفهوم حافظه پرداخته است.
- (۳) در این سؤال پدیده سخنوری توسط تقویت حافظه کنترل شده است.
- (۴) در این سؤال یکی از ویژگی‌های سخنوری خوب مطرح شده است، پس توصیف صورت گرفته است.

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۵۷- عبارت‌های زیر، به ترتیب، با کدام یک از اهداف علم تجربی مطابقت دارد؟

- بیماری افسردگی ریشه ژنتیکی دارد و عوامل محیطی مانند والدین سختگیر و محیط‌های تنبیهی می‌تواند بر روی پایین آمدن سن بروز آن اثر گذارد.
- تشویق، هر نوع عملی است که احتمال تکرار رفتار را در افراد افزایش می‌دهد.
- برای جایگزین کردن رفتارهای مطلوب به جای رفتارهای نامناسب، باید رفتارهای مطلوب را تشویق کرده و رفتارهای نامطلوب را نادیده گرفت.

- (۱) تبیین - توصیف - کنترل (۲) توصیف - پیش‌بینی - تبیین (۳) پیش‌بینی - توصیف - کنترل (۴) کنترل - پیش‌بینی - تبیین

۵۸- چندین دانشجوی رشته روان‌شناسی قرار است بر روی وجود رابطه بین انگیزه درونی و موفقیت تحصیلی تحقیقی داشته و به استاد خود ارائه دهند. هر یک از این دانشجویان از نقطه‌های ذکر شده شروع کرده‌اند. کدام یک از این دانشجویان درست‌تر کار را آغاز کرده‌اند؟

- (۱) دانشجوی (الف) می‌نویسد: داشتن انگیزه درونی باعث موفقیت تحصیلی بیشتر می‌شود.
- (۲) دانشجوی (ب) می‌گوید: کسانی که دارای انگیزه درونی هستند احتمال این که در تحصیل موفق‌تر باشند بیشتر است.
- (۳) دانشجوی (پ) بیان می‌کند: انگیزه درونی انگیزه‌ای است که منبع لذت در خود تکلیف است و با نیازهای فطری فرد مطابقت دارد.
- (۴) دانشجوی (ت) می‌نویسد: برای این که دانش‌آموزان در تحصیل موفق‌تر باشند، باید انگیزه درونی را در آن‌ها تقویت کرد.

۵۹- متأسفانه تصادفات جاده‌ای در ایام تعطیلات سال نو، هم‌زمان با مسافرت‌های نوروزی، همواره موجب فوت یا آسیب دیدن جدی هموطنان ماست ۷۶۹ کشته و بیش از ۲۰ هزار زخمی در نوروز ۱۴۰۳. هر یک از گزاره‌های زیر، به ترتیب، ناظر بر کدام یک از اهداف علم تجربی در بررسی این موضوع است؟

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

- تولید برنامه‌های تلویزیونی و تأکید پلیس راهنمایی بر بستن کمربند، موجب کاهش این تلفات خواهد شد.
- سطح ایمنی خودروها از جمله نبود کیسه هوا و کیفیت بدنه خودرو عامل پرهزینه بودن تصادفات است.
- می‌توان با اجرای طرحی ملی مبتنی بر جداسازی مسیرهای رفت و برگشت جاده‌ها از تصادفات جاده‌ای کاست.

- (۱) کنترل - تبیین - کنترل (۲) تبیین - توصیف - پیش‌بینی (۳) تبیین - تبیین - کنترل (۴) کنترل - توصیف - پیش‌بینی

۶۰- کدام عبارت در مورد اهداف روان‌شناسی نادرست است؟

- (۱) اهداف روان‌شناسی به صورت سلسله‌مراتبی هستند و تقدم و تأخر دارند.
- (۲) نظریات پذیرفته شده در علم ممکن است بر مشاهده و دقت دانشمند اثر منفی داشته باشد.
- (۳) با دانستن توصیف و تبیین دقیق و درست از پدیده‌ها همیشه می‌توان پدیده‌ها را پیش‌بینی و کنترل کرد.
- (۴) پیچیدگی موضوعات انسانی بر همه اهداف علم روان‌شناسی می‌تواند تأثیر بگذارد.

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۶۱- پاسخ پرسش‌های زیر، در جهت دستیابی به کدام یک از اهداف علم روان‌شناسی است؟

- آیا مشکلات روانی مثل فوبیا (ترس شدید از یک شیء یا حیوان و ...) ریشه ژنتیکی دارد؟
- آیا کودکی که در سنین خردسالی والدینش را از دست داده است، در سنین جوانی علائم اضطرابی از خود نشان می‌دهد؟
- چه علائمی در فرد، نشان‌دهنده وجود افسردگی در اوست؟

- (۱) تبیین - پیش‌بینی - توصیف (۲) کنترل - تبیین - تبیین (۳) کنترل - پیش‌بینی - تبیین (۴) تبیین - تبیین - توصیف

۶۲- در هر یک از جمله‌های زیر، به ترتیب، کدام یک از اهداف علم مطرح شده است؟

- با توجه به سلیقه متفاوت هر نسل، در سالیان پیش رو بافت مراسم عزاداری تغییر خواهد کرد.
- یکی از دلایل استقبال ایرانیان از برپایی مراسم عزاداری، مانوس بودن آن‌ها با مراسم سیاوشان بود.
- مراجع تقلید برای جلوگیری از ورود بدعت به مراسم عزاداری، فتوای متعدد فقهی دارند.

- (۱) تبیین - توصیف - کنترل (۲) پیش‌بینی - تبیین - کنترل (۳) تبیین - توصیف - پیش‌بینی (۴) پیش‌بینی - تبیین - تبیین

۶۳- هر یک از گزاره‌های زیر، به ترتیب، با کدام یک از اهداف روان‌شناسی اشاره دارد؟

- (الف) بر هم خوردن تعادل مواد شیمیایی مغز منجر به افسردگی می‌شود.
- (ب) اختلال افسردگی، اختلالی است که با احساس غم و بی‌لذتی شدید همراه است.
- (پ) اختلال افسردگی در صورت ادامه یافتن می‌تواند منجر به افت تحصیلی یا کاهش عملکرد کاری شود.
- (ت) مراجعه به روان‌درمانگر و مصرف دارو از جمله راه‌هایی است که به درمان افسردگی کمک می‌کند.

- (۱) تبیین - توصیف - پیش‌بینی - کنترل (۲) پیش‌بینی - توصیف - کنترل - تبیین (۳) تبیین - توصیف - کنترل - پیش‌بینی (۴) پیش‌بینی - تبیین - توصیف - کنترل

۶۴- به ترتیب، در هر یک از عبارت‌های زیر کدام هدف علم مطرح است؟

- پیشرفت تحصیلی با مؤلفه‌های پشتکار، تلاش، برنامه‌ریزی، هوش و انگیزه رابطه دارد.
- در فراموشی فرد بخش‌هایی از خاطرات سپرده شده را از دست می‌دهد.
- کودکانی که دارای پردازش ادراکی هستند، احتمالاً هدایای بزرگ کم‌ارزش را به هدایای کوچک پرارزش ترجیح می‌دهند.

- برای آگاهی‌دادن به مادران باردار و کاهش اثرات مخرب داروها بر جنین در برهه راهنمای مصرف، میزان اثرات منفی داروها مشخص شده است.

- (۱) تبیین - توصیف - پیش‌بینی - کنترل (۲) کنترل - پیش‌بینی - توصیف - تبیین (۳) پیش‌بینی - توصیف - تبیین - کنترل (۴) توصیف - پیش‌بینی - پیش‌بینی - کنترل

۶۵- پژوهشگری فعالیت‌های خود را با موضوع «علاقه نوجوانان ایرانی به موسیقی معاصر کره‌ای» انجام می‌دهد. هر یک از گزاره‌های زیر، به ترتیب، مصداق کدام یک از اهداف علم روان‌شناسی هستند؟

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

- نوجوانی که روزانه بیش از یک ساعت به این سبک موسیقی گوش دهد، در دسته «بسیار مشتاق» قرار می‌گیرد.
- جذابیت بصری نمادهای (موزیک ویدئو) این آثار در علاقه‌مند شدن نوجوانان به آن‌ها مؤثر است.
- داشتن همشیره بزرگ‌تری که به این آثار علاقه‌مند است، احتمال علاقه به این سبک موسیقی را زیاد می‌کند.

(۱) تبیین - توصیف - پیش‌بینی (۲) تبیین - پیش‌بینی - تبیین

(۳) توصیف - تبیین - پیش‌بینی (۴) توصیف - پیش‌بینی - تبیین

۶۶- ترتیب درستی یا نادرستی عبارتهای زیر در کدام گزینه آمده است؟

- روان‌شناسان برخلاف سایر دانشمندان علوم تجربی، همیشه تحت تأثیر پیش‌فرض‌های خود قرار می‌گیرند.
- زمانی که می‌گوییم داشتن برنامه‌ریزی و تلاش یکی از ارکان موفقیت است در واقع به بیان چیهستی «موفقیت» دست یافته‌ایم.
- وجود علل متعدد در پدیده‌های روان‌شناختی پیش‌بینی و کنترل این پدیده‌ها را دشوار ساخته است.
- در علم تجربی زمانی که امکان تبیین پدیده‌های غیر قابل مشاهده وجود ندارد، دانشمند فقط باید به توصیف آن‌ها اکتفا کند.

(۱) درست - نادرست - درست - نادرست (۲) نادرست - نادرست - درست - نادرست

(۳) درست - درست - نادرست - درست (۴) نادرست - درست - درست - درست

۶۷- کدام یک از عبارتهای زیر، فرضیه‌ای است که دستیابی به دومین هدف علم روان‌شناسی را ممکن می‌سازد؟

(۱) آیا ناتوانی در حل مسئله موجب احساس ناکامی و پرخاشگری می‌شود؟

(۲) برای کاهش پرخاشگری در افراد باید مهارت‌های حل مسئله را به آنان آموخت.

(۳) فشار روانی تغییری است که موجب بر هم خوردن تعادل زندگی می‌شود.

(۴) تداوم تعارض در افراد موجب بروز بیماری‌های جسمانی در آنان می‌گردد.

۶۸- درستی یا نادرستی عبارات زیر، به ترتیب، در کدام گزینه مشخص شده است؟

- آنچه در مواجهه با موضوع و بررسی علمی آن حائز اهمیت است، نوع پیش‌بینی دانشمند از پدیده مورد نظر است.

- بیان ویژگی‌های یک پدیده و توضیح در مورد ماهیت آن‌ها باید در اولین هدف علم محقق گردد.

- تعدد تبیین در عین درستی همه آن‌ها در رابطه با یک پدیده واحد، امکان‌پذیر است.

- کنترل و پیش‌بینی در علم روان‌شناسی نسبت به توصیف و تبیین در آن علم به مراتب دشوارتر است.

(۱) نادرست - درست - درست - نادرست (۲) نادرست - درست - درست - نادرست

(۳) درست - نادرست - نادرست - درست (۴) درست - نادرست - درست - نادرست

(سراسری ۱۴۰۲)

۶۹- هر کدام از موارد زیر، به ترتیب، به کدام هدف علم روان‌شناسی اشاره دارد؟

- استفاده از روش‌ها و فنون تقویت حافظه - ویژگی‌های حافظه کاری در نظام شناختی انسان

- برآورد عملکرد حافظه، یک هفته پس از به خاطر سپردن مطالب - علل فراموشی مطالب درسی در جلسه آزمون

(۱) تبیین - توصیف - کنترل - تبیین (۲) تبیین - مشاهده - کنترل - توصیف

(۳) کنترل - مشاهده - پیش‌بینی - تبیین (۴) کنترل - توصیف - پیش‌بینی - تبیین

۱- گزینه (۳)

پاسخ به سؤالاتی در قلمرو علم روان‌شناسی می‌گنجد که مفاهیم و متغیرهای آن هم در مورد موضوعات روان‌شناختی باشند و هم قابلیت بررسی علمی از طریق روش‌ها و ابزارهای دقیق و قابل اندازه‌گیری را داشته باشند. در گزینه سوم «شانس و تصادف» قابل مشاهده و قابل بررسی علمی نیست.

۲- گزینه (۴)

بررسی اثرات ناشی از خوردن مشروبات الکلی بر روی بدن و بروز بیماری‌ها به علم پزشکی مربوط می‌شود و پژوهش در مورد آسیب‌های وارد شده به مغز و بروز آلزایمر به دلیل خوردن مشروبات الکلی در حیطه کار متخصصان علوم زیستی و پزشکی است. توجه داشته باشید که در این‌جا خود بیماری آلزایمر و اثرات روان‌شناختی آن مورد بحث نیست و تحقیق در مورد آن در حیطه علم پزشکی است. **بررسی سایر گزینه‌ها:** ۱) نادرست است، چون «خوردن» رفتار و حافظه و فراموشی فرایند ذهنی است و نمی‌توانیم بگوییم هیچ‌کدام از موضوعات مطرح شده رفتار یا فرایندهای ذهنی نیستند. ۲) در این عبارت، روابط بین خوردن مشروبات الکلی و بروز بیماری آلزایمر مطرح شده است؛ پس نادرست است. ۳) وقتی علت بروز پدیده‌ای مطرح شود (تبیین)، می‌توان از طریق آن به اهداف پیش‌بینی و کنترل هم رسید؛ پس عبارت نادرست است.

۳- گزینه (۴)

پاسخ علمی به پرسش‌هایی که به موضوع علم روان‌شناسی (رفتار و فرایندهای ذهنی) مربوط بوده و قابلیت بررسی علمی دارد، در قلمرو علم روان‌شناسی می‌گنجد. پاسخ دقیق به چنین پرسش‌هایی دغدغه روان‌شناسان است. از طرف دیگر، فرضیه پاسخ اولیه و تا حد ممکن سنجیده به مسئله‌های علمی است؛ بنابراین حتماً باید به صورت یک جمله خبری ارائه شود که رابطه بین دو یا چند پدیده را مطرح می‌کند. با توجه به این مقدمات به بررسی گزینه‌ها می‌پردازیم: ۱) فرضیه نیست، چون رابطه بین دو متغیر یا پدیده مطرح نشده است، بلکه یک توصیه است. ۲) مفهوم علمی نیست، چون اثر دعای والدین غیر قابل مشاهده است و قابلیت بررسی با ابزارهای علمی را ندارد. ۳) یک مسئله است، چون جمله پرسشی است. ۴) یک فرضیه علمی است، چون یک جمله خبری است که رابطه بین «ویژگی‌های روان‌شناختی» با «عملکرد و موفقیت» انسان را مطرح کرده است و قابلیت بررسی علمی دارد.

۴- گزینه (۲)

علم روان‌شناسی درصدد پاسخگویی به دغدغه‌ها و سؤالات مربوط به روان آدمی است.

سؤالاتی که به موضوعاتی مانند شناخت، هیجان، حافظه، انگیزش، تصمیم‌گیری، حل مسئله و ... می‌پردازند، در حیطه علم روان‌شناسی می‌گنجد. به این ترتیب، سؤالات عبارات «ب» و «پ» که به دنبال کشف علت رفتار و تفاوت رفتار انسان‌ها با یکدیگر در برخورد با پدیده‌ها و موضوعات مختلف هستند، در دایره علم روان‌شناسی قرار می‌گیرند.

۵- گزینه (۲)

پاسخ دقیق و علمی به پرسش‌هایی که در حیطه علم روان‌شناسی می‌گنجد، دغدغه روان‌شناسان است. در فعالیت ۱ - ۲ کتاب درسی، یک داستان فرضی از همایش علمی هزاران نفر از باتجربه‌ترین جراحان مغز و اعصاب دنیا مطرح شده است که دلایل موفقیت خود را بیان می‌کنند و این موضوع برای بیان اهمیت ویژگی‌های روان‌شناختی در عملکرد انسان مطرح شده است. سایر گزینه‌ها ارتباطی با سؤال مطرح شده ندارند.

۶- گزینه (۴)

پاسخ دقیق و علمی به پرسش‌هایی که در قلمرو علم روان‌شناسی می‌گنجد، دغدغه روان‌شناسان است.

۷- گزینه (۴)

داستان فرضی در فعالیت ۱-۲ کتاب برای بیان اهمیت ویژگی‌های روان‌شناختی در عملکرد انسان مطرح شده است.

۸- گزینه (۴)

بررسی عبارت‌ها: عبارت اول: روش فردی که به کما رفته و از طریق یک تجربه درونی و شخصی به معاد شناخت پیدا کرده، «شهود و دریافت درونی» بوده است.

عبارت دوم: دانشجویان پزشکی از منابعی بهره می‌برند که توسط ابزارهای دقیق علمی و آزمایش‌های مختلف بر روی بیمارها به دست آمده است؛ بنابراین روش آن‌ها روش علمی بوده است.

عبارت سوم: فقیهان با استفاده از احکام دین و آیات الهی حکم قصاص و دیه را به دست می‌آورند؛ بنابراین روش آن‌ها «استناد به آیات الهی و بزرگان دین» بوده است.

۹- گزینه (۴)

اطلاعاتی که از کتاب مذکور به دست آمده از طریق ابزارهای علمی دقیق (مانند تلسکوپ، ماهواره و ...) بوده است؛ بنابراین مریم با خواندن این کتاب از طریق «روش علمی» به دانش و معرفت دست یافته است.

۱۰- گزینه (۱)

بررسی عبارت‌ها: عبارت اول: در این بیت فرد بیان می‌کند که من در خرابات که مکانی برای می‌خوارگی و مستی است هم نور خدا را می‌بینم. این فرد یک دریافت درونی و شخصی و عرفانی را مطرح می‌کند؛ پس به منبع و «روش شهودی» اشاره دارد.

عبارت دوم: در این بیت به مخلوقات عالم هستی و فکرکردن در علت وجود آن‌ها اشاره شده؛ پس به «روش عقلی» اشاره دارد. توجه کنید اگر این مصرع به آزمایش کردن بر روی مخلوقات هستی اشاره کرده بود روش علمی محسوب می‌شد. عبارت سوم: در این بیت هم به خردورزی و استفاده از عقل اشاره شده؛ پس به «روش عقلی» اشاره دارد.

عبارت چهارم: در این بیت نیز به سنت پیامبر و معصومین و آیات الهی اشاره شده؛ پس به روش «استناد به آیات الهی» اشاره دارد.

۱۱- گزینه (۴)

هر نظریه علمی که براساس مشاهده و تجربه شکل گرفته است، خود بر نظریات و مبانی غیرتجربی (یعنی سه حیطه دیگر آگاهی و معرفت) تکیه داشته و با تغییر در آن‌ها، فرضیات و نظریات مطرح‌شده در علم تجربی نیز تغییر خواهد کرد.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱) چهار منبع شناخت از هم مستقل هستند و هر کدام روش‌های مخصوص به خود را دارند پس حالت سلسله‌مراتبی ندارند. ۲) و ۳) چهار منبع کسب شناخت در مقابل یکدیگر نیستند و می‌توانند مکمل هم باشند.

۱۲- گزینه (۲)

بررسی عبارت‌ها: عبارت اول: نادرست؛ هر یک از منابع چهارگانه کسب آگاهی و معرفت، روش‌های خاص و متناسب با خود را دارند که از این روش‌ها برای پاسخ به مسئله مورد نظر استفاده می‌کنند. باید توجه داشت که یکی از وجوه تمایز بنیادین منابع کسب معرفت، روش‌ها و ابزار رسیدن به پاسخ سؤالات آن‌هاست.

عبارت دوم: نادرست؛ نه تنها روش‌های کسب آگاهی و معرفت در تضاد باهمدیگر نیستند، بلکه می‌توانند تکمیل‌کننده جنبه‌های مختلف آگاهی و معرفت باشند؛ بنابراین نباید این چهار منبع را در مقابل یکدیگر قلمداد کنیم.

عبارت سوم: نادرست؛ هر نظریه علمی که براساس مشاهده و تجربه شکل گرفته است، خود بر نظریات و مبانی غیرتجربی (یعنی سه حیطه دیگر آگاهی و معرفت) تکیه داشته و با تغییر در آن‌ها، فرضیات و نظریات مطرح‌شده در علم تجربی نیز تغییر خواهد کرد؛ پس نمی‌توان گفت کاملاً از یکدیگر مستقل هستند.

عبارت چهارم: نادرست؛ روش تجربی به روشی گفته می‌شود که در آن روش‌ها و ابزارهای دقیق و قابل اندازه‌گیری استفاده می‌شود و روش عقلی روشی است که از ابزار عقل، منطق و استدلال‌های فلسفی برای رسیدن به هدف استفاده می‌کند.

۱۳- گزینه (۱)

انسان‌ها در پاسخ به سؤال‌های خود و برای کسب معرفت از منابع و روش‌های گوناگونی استفاده می‌کنند. در این‌جا ابتدا خواسته استاد این است که افسران براساس شمه خود مجرم را حدس بزنند؛ بنابراین روش آن‌ها روش شهودی و دریافت درونی بوده است اما زمانی که قرار است برای حدس خود شواهدی ارائه دهند از روش استدلال منطقی و دلایل فلسفی استفاده کرده‌اند، زیرا براساس آن‌چه که در فیلم دیده‌اند نتیجه‌گیری عقلی کرده‌اند. توجه کنید روش آن‌ها روش تجربی نبوده است، چون در روش تجربی فرد باید با استفاده از مشاهدات اولیه آزمایش‌هایی را انجام دهد و سپس براساس مشاهدات تجربی نتیجه‌گیری کند.

۱۴- گزینه (۱)

محمده تجربیات شخصی و احساسات درونی خودش استناد کرده، پس منبع او «شهود» است. پدر محمد به یافته‌های علمی که حاصل آزمایش و تجربه است اشاره کرده، پس منبع او «روش علمی یا تجربی» است.

۱۵- گزینه (۲)

بررسی عبارت‌ها: عبارت اول: به نظر شاعر این بیت، تمام پدیده‌های آفرینش برای آگاه کردن و متنبه کردن انسان‌هاست و اگر کسی به وجود خدا اقرار نکند، احساس و عاطفه ندارد؛ بنابراین به «منبع شهود یا دریافت درونی» مربوط است.

۲۲- گزینه «۲» **بررسی عبارت‌ها:** عبارت اول: زمانی که فرضیه‌ای ارائه می‌شود، باید آن فرضیه را براساس مشاهدات تجربی بیازماییم و نتیجه را با یافته‌های مقبول در علم تجربی مطابقت دهیم. پس از بررسی اگر مطابقت وجود داشته باشد، فرضیه مطرح‌شده به یک «اصل یا قانون» تبدیل می‌شود. عبارت دوم: عبارت مطرح‌شده در داخل گیومه یک فرضیه است. بین «مسئله» و «فرضیه» رابطه دوسویه وجود دارد؛ یعنی مسئله هم می‌تواند فرضیه را به وجود آورد و هم پس از ارائه فرضیه سؤالات و مسائل دیگری طرح شود. عبارت سوم: ممکن است پاسخی که اکنون مورد قبول واقع شده و علمی است (اصول یا قوانین) پس از مدتی کنار گذاشته شود.

عبارت چهارم: مجموعه‌ای منسجم از اصول و قوانین علمی درباره یک موضوع «نظریه» را تشکیل می‌دهد؛ پس نظریه معمولاً یک عنوان و یا موضوع کلی است که اصول و قوانین زیادی در ارتباط با آن هستند و آن را شکل می‌دهند، مثلاً نظریه‌های فراموشی یا نظریه‌های رشد.

۲۳- گزینه «۴» **بررسی عبارت‌ها:** عبارت اول: معتبر بودن و پذیرفته شدن پاسخ لزوماً به معنای درست و واقعی بودن آن پاسخ نیست، بلکه ممکن است پاسخی که اکنون مورد قبول واقع شده و علمی است، پس از مدتی به دلیل آگاهی از نادرستی آزمایشات قبلی و یا به دلیل تغییر در پیش‌فرض‌های دانشمندان کنار گذاشته شده و نادرست تلقی گردد؛ آزمایش‌های اینگهوس نیز از این قاعده مستثنا نیستند. **درست** عبارت دوم: فرضیه، پاسخ اولیه پژوهشگران به مسئله‌های علمی است. فرضیه‌ها می‌توانند علاوه بر این که در پاسخ به یک سؤال می‌آیند باعث طرح سؤال‌های دیگر هم بشوند؛ بنابراین فرضیه‌ها هم می‌توانند علت سؤال و هم می‌توانند معلول آن باشند. **درست** عبارت سوم: پژوهش‌های دانشمندان با طرح مسئله شروع می‌شود. در بیشتر موارد آن‌ها با توجه به دانش و تجربه‌های قبلی و همچنین با استفاده از قوه تخیلشان، سعی می‌کنند پاسخ‌های اولیه و تا حد ممکن سنجیده‌ای به مسئله‌های علمی بدهند؛ پس قوه تخیل یکی از راه‌های پاسخگویی به سؤالات علمی است که در اولین گام پژوهش مطرح می‌شوند. **درست**

۲۴- گزینه «۱» عبارت: «گذشت زمان باعث تضعیف حافظه می‌شود.» یک «فرضیه» است. باید دقت کرد که معتبر بودن و پذیرفته شدن پاسخ یا همان فرضیه لزوماً به معنای درست و واقعی بودن آن پاسخ نیست.

۲۵- گزینه «۱» **بررسی سایر عبارت‌ها:** الف) پرسشی است که پژوهش با آن آغاز می‌شود؛ بنابراین «مسئله» است.

ب) این عبارت به مجموعه‌ای از اصول و قوانین علمی در مورد ایجاد انگیزه در حیوانات و انسان‌ها اشاره دارد؛ بنابراین «نظریه» است.

پ) این عبارت رابطه بین دو متغیر را مطرح کرده است. از آن جایی که در عبارت هیچ اشاره‌ای به انجام پژوهش‌ها و مورد تأیید قرار گرفتن این رابطه نشده است، پس یک «فرضیه» است.

ت) از آن جایی که این عبارت رابطه متغیرها را براساس مطالعات علمی بیان کرده است، یک «اصل یا قانون» محسوب می‌شود.

۲۶- گزینه «۴» در تدوین فرضیه اصولی باید رعایت شود مثلاً یک جمله خبری باشد، از کلمات باید و نباید یا کلماتی که قطعیت را بیان می‌کند استفاده نشود، رابطه بین دو متغیر را مطرح کند و ...

فقط **۴** ویژگی‌های فرضیه را داراست.

۱ جمله سؤالی است؛ پس یک «مسئله» است.

۲ از کلمه باید استفاده شده؛ پس نادرست است و فرضیه نیست.

۳ یک گزارش در مورد هوای تهران است و رابطه‌ای بین دو متغیر مطرح نشده است.

۲۷- گزینه «۲» برای پذیرش یک فرضیه و تأیید آن باید ابتدا پاسخ‌ها را براساس مشاهدات (اطلاعات) تجربی بیازماییم و سپس نتیجه را با یافته‌های مقبول در علم تجربی مطابقت دهیم.

۳ و **۴** برای شکل‌گیری فرضیه استفاده می‌شوند نه برای تأیید فرضیه. فرضیه‌ها با مسئله رابطه دوسویه دارند؛ بنابراین در قسمت دوم گزینه‌ها باید به دنبال عبارتی باشیم که به صورت پرسشی مطرح شده باشد. در **۱** فرضیه مطرح شده است. در **۲** یک مسئله وجود دارد، در **۳** هوش تعریف‌شده است و در **۴** یک اصل مطرح شده است.

عبارت دوم: در این بیت شاعر به اهمیت تفکر و تأمل در عالم خلقت اشاره کرده است و می‌گوید هر که فکر نکند مانند موجودی بی جان و تصویری بر دیوار است؛ بنابراین به «روش عقلی و فلسفی» اشاره دارد.

عبارت سوم: در این بیت به یک موضوع علمی و تأثیر آفتاب بر خاک و پرورش گیاه اشاره شده که تکرارپذیر و قابل بررسی با آزمایش است؛ پس مربوط به «روش تجربه یا روش علمی» است.

عبارت چهارم: این بیت به موضوع رانده شدن شیطان از بهشت اشاره کرده است که از طریق «قرآن و روایات» به آن آگاهی یافته‌ایم.

۱۶- گزینه «۳» پژوهش دانشمندان با «طرح مسئله» شروع می‌شود؛ بنابراین اولین گام در هر پژوهشی «طرح مسئله» است نه پاسخ به مسئله. سایر گزینه‌ها درست هستند.

۱۷- گزینه «۲» **بررسی عبارت‌های نادرست:** عبارت دوم: فرضیه‌ها در صورت پذیرفته شدن می‌توانند اصول یا قوانین را شکل دهند. اصول، فرضیه‌های تأییدشده هستند و نیازی به تأیید شدن مجدد ندارند. سایر گزینه‌ها درست هستند.

۱۸- گزینه «۴» علم تجربی یکی از منابع کسب آگاهی و معرفت است که از روش‌ها و ابزارهای دقیق و قابل اندازه‌گیری برای بررسی موضوع مورد نظر استفاده می‌کند. فرضیه یکی از مفاهیم مهم در علم تجربی است، بنابراین خود فرضیه به تنهایی منبع کسب آگاهی نیست.

بررسی سایر گزینه‌ها: **۱** فرضیه یک پاسخ اولیه است که ممکن است پذیرفته یا رد شود، بنابراین قطعیت ندارد. **۲** در علوم تجربی با کمک مشاهده و روش‌های مختلف، رابطه بین پدیده‌های طبیعی بررسی می‌شود و در این راستا مفاهیم مسئله، فرضیه و نظریه کاربرد فراوانی دارند. در واقع در فرضیه روابط احتمالی بین دو یا چند پدیده بیان می‌شود. **۳** فرضیه برای پذیرفته شدن و تأیید، نیازمند آزمایش براساس اطلاعات و داده‌های تجربی است.

۱۹- گزینه «۱» مفاهیم مسئله، فرضیه، اصول (قوانین) و نظریه‌ها مفاهیم پرکاربرد در روش علمی هستند؛ بنابراین در تمام این مفاهیم حتماً پدیده‌ها باید قابل مشاهده و قابل بررسی با ابزارهای دقیق و قابل اندازه‌گیری باشند، زیرا رکن اساسی در روش تجربی، مشاهده و تجربه است.

بررسی گزینه‌های نادرست: **۲** و **۳** دانشمندان برای شکل‌دادن به فرضیه‌ها هم از دانش و تجارب قبلی و هم از قوه تخیل خود استفاده می‌کنند. **۴** ابتدا پاسخ‌ها براساس مشاهدات (اطلاعات) تجربی آزموده می‌شوند، سپس نتیجه آن با یافته‌های مقبول در علم تجربی مطابقت داده می‌شود نه برعکس.

۲۰- گزینه «۳» فرضیه‌ها در صورت پذیرفته شدن در شرایط مختلف آزمایشی به «قانون یا اصل» تبدیل می‌شوند.

بررسی گزینه‌های نادرست: **۱** نظریه‌ها از ترکیب اصول و قوانینی که درباره یک موضوع هستند به دست می‌آید نه برعکس آن. **۲** در پژوهش‌ها پاسخ نخست به مسئله پژوهشی فرضیه نام دارد نه قانون. **۴** روان‌شناسان یک فرضیه را به طور تجربی آزمون می‌کنند تا درستی آن مشخص شود نه اصل را.

۲۱- گزینه «۴» **بررسی گزینه‌ها:** **۱** فرضیه پاسخ اولیه پژوهشگران به مسئله‌های علمی است که با توجه به دانش و تجربه‌های قبلی و همچنین با استفاده از قوه تخیل دانشمند شکل می‌گیرد و برای پذیرفته شدن، باید آن‌ها را براساس اطلاعات و داده‌های تجربی آزمون، در حالی که نظریه مجموعه‌ای از اصول و قوانین (فرضیه‌های تأییدشده) است. **۲** نادرست این گزینه، مفهوم فرضیه را بیان کرده است نه نظریه را. **۳** ضوابط علمی که در فرایند روش علمی باید رعایت شود، از ویژگی‌ها و خصوصیات این روش است که هنگام بررسی فرضیه‌ها و رسیدن به اصول و قوانین و نظریه‌ها به کار گرفته می‌شود. به این ترتیب، این عبارت مفهوم نظریه را بیان نمی‌کند. **۴** نادرست نظریه، مجموعه‌ای منسجم از اصول و قوانین علمی درباره یک موضوع است؛ بنابراین نظریه یادگیری، مجموعه یا چهارچوب به‌هم‌پیوسته‌ای از قوانین و گزاره‌های علمی درباره یادگیری است. **درست**

۲۸- گزینه ۱

فرضیه‌ها می‌توانند ضمن این که در پاسخ به یک سؤال بیایند، باعث طرح سؤال‌های دیگر هم شوند؛ پس می‌توانند هم معلول سؤال و هم علت آن باشند. **بررسی گزینه‌های نادرست:** ۲ برای پذیرش فرضیه‌ها باید براساس مشاهدات تجربی آزموده شوند نه براساس استدلال‌های عقلی. ۳ مجموعه‌ای منسجم از قوانین علمی درباره یک موضوع نظریه را شکل می‌دهد نه اصول را. ۴ بی‌طرفی دانشمند هنگام توصیف پدیده‌ها و مشاهده آن‌ها مطرح است نه در هنگام شکل‌گیری فرضیه، برای پاسخ‌دادن به سؤالات علمی و ارائه فرضیه دانشمندان از قوه تخیل خود استفاده می‌کنند. **۲۹- گزینه ۲:** عبارات‌های «الف»، «ب» و «پ» به ترتیب فرضیه، مسئله و اصل هستند و با توجه به امکان تقدم و تأخر توأمان میان فرضیه و مسئله، این حالات می‌تواند بر سه عبارت حاکم باشد: الف - ب - پ یا ب - الف - پ، اما مسئله همیشه بر اصل مقدم است.

۳۰- گزینه ۲

بررسی عبارت‌ها: عبارت اول: به مشاهدات و نتایج به‌دست‌آمده از آن‌ها اشاره دارد؛ پس یک «اصل یا قانون» است. عبارت دوم: به رابطه بین دو متغیر یعنی «شرکت در دوره‌های آموزشی» و «نتایج امتحانات» دانش‌آموزان اشاره کرده است که می‌تواند درست یا نادرست باشد؛ پس «فرضیه» است. عبارت سوم: یک جمله پرسشی مطرح کرده است؛ پس «مسئله» است. عبارت چهارم: رابطه بین دو متغیر «قوانین کشورها» و «محدودشدن آزادی انسان‌ها» را مطرح کرده است؛ پس یک «فرضیه» است.

۳۱- گزینه ۲

عبارت ذکرشده سؤالی است که ذهن دانشمندان را از قدیم به خود مشغول کرده است (مسئله) و برای آن می‌توان پاسخ‌های متعددی داد (فرضیه)، یعنی نقش وراثت را در تک‌تک اختلالات روانی مطرح کرد و فرضیه‌های مختلفی را مطرح کرد. اگر این فرضیه‌ها هر کدام ثابت شوند (اصل یا قانون) و در کنار هم بیایند، چون در ارتباط با یک موضوع (اختلالات روانی) هستند می‌توانند نظریه‌های اختلالات روانی را تشکیل دهند.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱

اگر پاسخ به این سؤال (یعنی فرضیه) ثابت شود اصل یا قانون شکل می‌گیرد. رابطه بین فرضیه و سؤال رابطه دوسویه است و فرضیه‌ها باعث طرح سؤالات دیگر می‌شوند نه اصول؛ بنابراین عبارت نادرست است. ۳ معتبربودن و پذیرفته‌شدن پاسخ و فرضیه لزوماً به معنای درست و واقعی بودن آن نیست. ۴ برای اثبات فرضیه‌ها لازم است پاسخ‌ها براساس مشاهدات تجربی آزمایش شده و سپس با یافته‌های مقبول در علم تجربی مطابقت داده شود. کنار هم قرارگرفتن اصول در ارتباط با یک موضوع باعث شکل‌گیری نظریه می‌شود.

۳۲- گزینه ۳

بررسی عبارت‌ها: عبارت اول: گزاره‌های علمی پذیرفته‌شده و تأییدشده، «قانون یا اصل» نامیده می‌شوند؛ مانند زمانی که موضوعی از منبعی معتبر یا توسط تحقیقات انجام و تأیید شده دانشمندی نقل شوند. عبارت دوم: زمانی که پیرامون رابطه احتمالی متغیرهای پژوهشی ابهام داشته و کنج‌او باشیم تا این رابطه را بشناسیم، با «مسئله» روبه‌رو هستیم. عبارت سوم: پیاژه با آزمایش‌های خود توانست به اصول و قوانینی در رابطه با رشد آدمی دست یابد و با کنار هم گذاشتن این اصول منسجم و طبقه‌بندی کردن آن‌ها توانست «نظریه» رشد خود را منتشر کند.

۳۳- گزینه ۴

پاسخی که پذیرفته شده لزوماً به معنای درست و واقعی بودن آن پاسخ نیست، بلکه ممکن است پاسخی که اکنون مورد قبول واقع شده و علمی است، پس از مدتی به دلیل آگاهی از نادرستی آزمایشات قبلی و یا به دلیل تغییر در پیش‌فرض‌های دانشمندان، کنار گذاشته شده و نادرست تلقی گردد.

۳۴- گزینه ۲

بررسی عبارت‌ها: عبارت اول: دانشمندان با توجه به دانش و تجربه‌های قبلی و همچنین با استفاده از قوه تخیلشان سعی می‌کنند پاسخ‌های اولیه و تا حد ممکن سنجیده‌ای به مسئله‌های علمی بدهند که «فرضیه» نام دارد؛ پس قوه تخیل در ایجاد «فرضیه» (پاسخ‌های اولیه) نقش دارد. عبارت دوم: اگر پس از بررسی فرضیه‌ها با مشاهدات تجربی، نتیجه با یافته‌های مقبول در علم تجربی مطابقت و همخوانی نداشته باشد، پاسخ ارائه‌شده (فرضیه) پذیرفته نمی‌شود؛ پس عدم مطابقت با یافته‌های مقبول، باعث ردشدن «فرضیه» می‌شود.

عبارت سوم: «تأثیر انگیزه بالا، هنگام مطالعه بر یادگیری» می‌تواند به عنوان یک «اصل» یا «قانون» مطرح شود، نه یک نظریه. چون نظریه مجموعه‌ای از اصول درباره یک موضوع است، در حالی که در این عبارت فقط به یک موضوع اشاره شده است. دقت کنید این عبارت که «انگیزه بالا هنگام مطالعه تأثیر مطلوبی بر یادگیری دارد» مثال خود کتاب است که در فعالیت ۱ - ۳ به عنوان نمونه‌ای از قوانین علمی مطرح شده است.

عبارت چهارم: معتبربودن و پذیرفته‌شدن یک پاسخ (فرضیه) لزوماً به معنای درست و واقعی بودن پاسخ نیست، بلکه ممکن است پاسخی که اکنون مورد قبول واقع شده و علمی است (یعنی تبدیل به قانون شده)، پس از مدتی به دلیل آگاهی از نادرستی آزمایشات قبلی و یا به دلیل تغییر در پیش‌فرض‌های دانشمندان کنار گذاشته و نادرست تلقی شوند؛ پس آگاهی از نادرستی آزمایش‌های قبلی باعث کنار گذاشته شدن یک «قانون» می‌شود.

۳۵- گزینه ۳

پاسخی که درست است و تأیید شده است (یعنی اصول)، ممکن است پس از مدتی به دلیل آگاهی از نادرستی آزمایش‌های قبلی یا به دلیل تغییر در پیش‌فرض‌های دانشمندان کنار گذاشته شود؛ بنابراین تغییر پیش‌فرض‌های دانشمندان می‌تواند بر روی «اصول» اثر بگذارد و درستی آن‌ها را دچار تردید کرده و یا باعث نادرست‌بودن آن‌ها شود.

توجه داشته باشید تغییر در پیش‌فرض‌های دانشمندان ممکن است بر نحوه پاسخ‌دهی آن‌ها به سؤالات اثر بگذارد و فرضیه‌های جدیدی شکل بگیرد ولی بر روی سؤالات (رد ۱) و یا نحوه پاسخ‌دهی به سؤالات و شکل‌دهی به آن‌ها از طریق تخیل دانشمند (رد ۲) اثری ندارد. ضمناً آگاهی از نادرستی آزمایش‌های قبلی نیز مانند تغییر در پیش‌فرض‌های دانشمندان باعث تردید در صحت اصول می‌شود (رد ۴).

۳۶- گزینه ۱

بررسی سایر عبارت‌ها: عبارت اول: مجموعه منسجمی از فرضیه‌های ثابت‌شده «نظریه» نام دارد.

عبارت دوم: یک جمله پرسشی است؛ پس یک «مسئله» علمی مطرح شده است. عبارت سوم: رابطه بین دو متغیر «هوش» و احتمال ابتلا به «اسکیزوفرنی» را مطرح کرده است؛ پس یک «فرضیه» است.

۳۷- گزینه ۱

توضیح گزینه جواب: قسمت اول: «حد بهینه اضطراب» یک موقعیت ناشناخته و مجهول است که روان‌شناسان تلاش می‌کنند آن را از ابهام درآورند و به آن پاسخ دهند، پس این عبارت اشاره به یک «مسئله» دارد. قسمت دوم: یک جمله خبری است که رابطه احتمالی بین دو متغیر (بازخورد خانواده - اضطراب) را بیان می‌کند، پس یک «فرضیه» است. قسمت سوم: حاصل مجموعه‌ای از اصول و قوانین درباره یک موضوع است، پس اشاره به «نظریه» دارد.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۲

مسئله - فرضیه - فرضیه ۳ قسمت اول هر چند یک عبارت پرسشی است، ولی صرفاً دیدگاه یک گروه مشخص را مورد سؤال قرار داده که پاسخ آن از طریق استناد به نظرات آن گروه مشخص می‌شود، لذا یک مسئله علمی که قابل بررسی با روش‌های تجربی باشد، نیست. قسمت دوم نظریه است. قسمت سوم می‌تواند یک مسئله، یک قانون یا صرفاً عنوان یک پژوهش باشد و این موضوع بستگی به نحوه بیان آن دارد. ۴ قسمت اول این گزینه مانند قسمت سوم ۳ است. قسمت دوم مسئله و قسمت سوم فرضیه است.

۳۸- گزینه ۴

بررسی عبارت‌ها: عبارت اول فرضیه نیست، چون در فرضیه مفاهیم ارزشی مانند زیباتر است، بهتر است و ... استفاده نمی‌شود. عبارت دوم و سوم فرضیه نیستند، چون در فرضیه از قیود تأکید و تکرار مثل همیشه، حتماً، قطعاً و ... استفاده نمی‌شود.

عبارت چهارم هم فرضیه نیست، چون فرضیه باید جمله خبری باشد نه جمله پرسشی.

۳۹- گزینه ۳

مسئله به صورت یک جمله پرسشی مطرح می‌شود. (حذف ۲ و ۴) فرضیه به صورت یک گزاره خبری که رابطه بین پدیده‌ها را مشخص می‌کند، مطرح می‌شود. (رد ۲ و ۴) هم‌چنین نظریه مجموعه‌ای از اصول و قوانین است، نه مجموعه‌ای از پرسش‌ها یا گزاره‌های احتمالی اثبات‌نشده. (حذف ۱ و ۴)

۴۰- گزینه «۴»

زمانی که بتوانیم براساس مشاهدات تجربی در رابطه با تأثیر دو پدیده بر یکدیگر با قطعیت حرف بزنیم، با «اصل یا قانون» مواجهیم. برای مثال زمانی که با استفاده از گزارش مسئولین مطمئن باشیم با خالی کردن آب پشت سد پیش از باران احتمال شکستن سد و سیل ناشی از آن را کاهش می‌دهیم.

زمانی که با مجموعه‌ای منسجم از قوانین پیرامون یک موضوع مواجه باشیم، مفهوم تجربی پیش روی ما «نظریه» است؛ برای مثال وینیکات با بررسی‌های خود توانست مجموعه‌ای از قوانین پیرامون اهمیت تجربه به دنیا آمدن افراد را در ویژگی‌های روان‌شناختی آن‌ها کشف کند.

زمانی که «ندانیم» و «به دنبال دانستن» باشیم با «مسئله» مواجهیم. مسئله، پرسش یا پرسش‌های پیرامون مفهومی است که پژوهشگران با بررسی‌های خود در تلاش برای یافتن پاسخ آن‌ها هستند؛ برای مثال زمانی که پژوهشگران به دنبال دانستن رابطه ویژگی‌های روان‌شناختی شخصیت‌های تاریخی و تصمیم‌های آن‌ها هستند.

۴۱- گزینه «۴»

بررسی عبارت‌ها: عبارت اول: نادرست؛ گزاره داده شده نظریه نیست، بلکه یک فرضیه است زیرا رابطه احتمالی بین پدیده‌ها براساس حدس و گمان روان‌شناس است.

عبارت دوم: نادرست؛ «پاداش دادن در مقابل یک رفتار، در تکرار آن رفتار مؤثر است» یک اصل یا باور علمی در روان‌شناسی است، اما عبارت صورت سؤال یک فرضیه است. توجه داشته باشید که چون در کتاب صراحتاً این عبارت به عنوان «یک اصل یا قانون» مطرح شده، آن را اصل در نظر می‌گیریم، در غیر این صورت اگر در جمله‌ای هیچ اشاره‌ای به پشتوانه علمی در ارتباط با آن نشده باشد، آن را «فرضیه» در نظر می‌گیریم. عبارت‌های سوم و چهارم: درست؛ پاسخ اولیه‌ای که به مسئله می‌دهیم، فرضیه نام دارد. فرضیه‌ها برای پذیرفته یا رد شدن نیازمند آزمایش تجربی هستند.

۴۲- گزینه «۱»

بررسی عبارت‌ها: عبارت اول: رابطه بین دو متغیر «استفاده از ویتامین D» و «احتمال ابتلا به کرونا» را مطرح می‌کند؛ بنابراین یک «فرضیه» است.

در عبارت دوم دانشمندان به دنبال پاسخ به این سؤال هستند که چه دارویی می‌تواند به طور قطع بیماری کرونا را درمان کند؛ بنابراین در این عبارت یک «مسئله علمی» مطرح شده است.

در عبارت سوم نقش واکسیناسیون را بر روی مرگ‌ومیر ناشی از کرونا تأیید کرده است؛ پس یک «اصل یا قانون» است.

۴۳- گزینه «۲»

مسئله یک جمله پرسشی است؛ بنابراین عبارت اول در ۲، همگی «مسئله» هستند. فرضیه یک جمله خبری است که رابطه بین دو متغیر را مطرح می‌کند. قسمت دوم در ۱ و ۲ فرضیه هستند و نظریه به مجموعه‌ای از فرضیه‌های تأیید شده (اصول یا قوانین) گفته می‌شود که در ارتباط با یک موضوع هستند. قسمت سوم در ۲، ۳ و ۴ نظریه هستند و قسمت سوم در ۱ در مورد روش‌های جمع‌آوری اطلاعات است که برای آزمودن فرضیه به کار می‌رود.

۴۴- گزینه «۱»

وقتی صحبت از نقطه تمرکز تلاش روان‌شناسان می‌شود؛ یعنی چه هدفی دارند که برای رسیدن به آن تلاش می‌کنند. هدف علم روان‌شناسی توصیف، تبیین، پیش‌بینی و کنترل پدیده‌های مربوط به انسان (رفتار و فرایندهای ذهنی) است. **بررسی سایر گزینه‌ها:** ۲ شکل‌دهی به فرضیه یکی از مراحل است که برای رسیدن به اهداف روان‌شناسی به کار گرفته می‌شود و خودش هدف نیست. ۳ تجربه منحصربه‌فرد انسان‌ها مربوط به روش‌های شهودی از منابع کسب شناخت است نه روش علمی که روش روان‌شناسان است. ۴ گردآوری و جمع‌آوری اطلاعات لازمه رسیدن به هدف است، ولی خودش هدف نیست.

۴۵- گزینه «۱»

تبیین به بیان «چرایی اتفاقات» یک پدیده می‌پردازد مانند عبارت‌هایی که در متن سؤال مطرح شده است.

۴۶- گزینه «۳»

چگونگی توصیف دانشمندان از یک موضوع یا پدیده، تأثیر بسیار زیادی در مواجهه با آن موضوع و بررسی علمی آن دارد؛ به عنوان مثال فردی که انسان را تنها موجودی جسمانی می‌بیند، بسیار متفاوت از فردی که انسان را دارای ابعاد مختلفی فراتر از بدن جسمانی می‌بیند، به مطالعه و پژوهش علمی درباره انسان خواهد پرداخت.

۴۷- گزینه «۳»

دانشمندان در توصیف موضوعات سعی می‌کنند دقیق و بی‌طرف باشند ولی با این وجود روان‌شناسان همانند سایر دانشمندان علوم تجربی، غالباً تحت تأثیر پیش‌فرض‌ها، نظریات پذیرفته شده در علم و هم‌چنین جهت‌گیری‌های موجود در ذهن خویش هستند که این امر، بر مشاهده و دقت آن‌ها تأثیر جدی می‌گذارد.

۴۸- گزینه «۱»

همیشه این احتمال وجود دارد که برای یک موضوع یا پدیده، تبیین‌های متفاوت و در عین حال صحیحی وجود داشته باشد؛ بنابراین نباید با دست‌یافتن به یک تبیین خاص، تبیین‌های محتمل یا صحیح دیگر را رد کنیم. سایر عبارت‌ها درست هستند.

۴۹- گزینه «۱»

توصیف، تبیین، پیش‌بینی و کنترل پدیده‌های روان‌شناختی دشوارتر از سایر پدیده‌هاست؛ بنابراین رسیدن به هر یک از اهداف علم در ۱ که به پدیده‌های فیزیکی مربوط است ساده‌تر از پدیده‌های روان‌شناختی آورده شده در سایر گزینه‌ها یعنی هیجانات، افسردگی و امید به آینده در سایر گزینه‌ها است.

۵۰- گزینه «۲»

اگر شما بدانید که یک ماده شیمیایی خاص، چه ویژگی‌هایی دارد «توصیف» و اگر بدانید چرا چنین واکنشی نشان می‌دهد «تبیین» کرده‌اید. در این صورت است که خواهید توانست آن واکنش را در زمان دیگر پیش‌بینی و کنترل کنید. علی‌چون علت سردرد را اسیدی شدن معده‌اش می‌داند، پس دست به «تبیین» زده است و با خوردن عرق نعنا این موقعیت (سردرد) را «کنترل» کرده است.

۵۱- گزینه «۱»

چگونگی توصیف هر دانشمند از یک موضوع یا پدیده، تأثیر بسیار زیادی در مواجهه با آن موضوع و بررسی علمی آن دارد.

۵۲- گزینه «۲»

روان‌شناسان همانند سایر دانشمندان علوم تجربی، غالباً تحت تأثیر پیش‌فرض‌ها، نظریات پذیرفته شده در هر علم، ارزش‌ها و هم‌چنین جهت‌گیری‌های موجود در ذهن خویش هستند که این امر، بر مشاهده و دقت آن‌ها تأثیر جدی می‌گذارد.

۵۳- گزینه «۴»

اهداف روان‌شناسی همانند سایر علوم تجربی به ترتیب: توصیف، تبیین، پیش‌بینی و کنترل است؛ بنابراین باید در بین گزینه‌ها به دنبال عبارتی باشیم که پدیده مورد نظر را پیش‌بینی کند. در عبارت ۴ این احتمال داده شده است که بالا بودن هوش فرد احتمالاً زمان یادگیری او را کاهش دهد؛ پس «پیش‌بینی» صورت گرفته است. **بررسی سایر گزینه‌ها:** در ۱ تبیین و در ۲ و ۳ کنترل صورت گرفته است.

۵۴- گزینه «۱»

بررسی عبارت‌ها: عبارت اول به دنبال عوامل و عللی است که بر روی وسواس و پارانویید اثر می‌گذارد؛ بنابراین هدف از آن «تبیین» پدیده است. عبارت دوم به ویژگی‌های اسکیزوفرنی اشاره کرده است؛ یعنی به دنبال روشن کردن چیرستی این بیماری است؛ بنابراین هدف از آن «توصیف» بیماری اسکیزوفرنی است. عبارت سوم احتمال وقوع بیماری پارکینسون را با توجه به وجود استرس در آینده حدس می‌زند؛ پس هدف «پیش‌بینی» تحقق یافته است. حواستان باشد که قسمت‌های خط کشیده شده، همگی کلمات کلیدی برای تشخیص هدف‌ها هستند.

۵۵- گزینه «۱»

در ۱ ویژگی‌های بیماری پروانه‌ای مطرح شده است؛ پس این بیماری را توصیف کرده است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۲ «بیماری پسی» و «درد سیاتیک» را تبیین کرده است، چون به یکی از علل آن‌ها اشاره کرده است.

۵۶- گزینه «۱»

در پاسخ به این سؤال در واقع باید گفت: «داشتن حافظه قوی برای خوب سخنوری کردن لازم است» یعنی یکی از دلایل و عواملی که می‌تواند باعث شود فردی سخنور خوبی باشد داشتن حافظه قوی است؛ پس در این پاسخ ویژگی سخنوری تبیین شده است.

بررسی گزینه‌های نادرست:

۲ مربوط به توصیف است، در حالی که در صورت سؤال توصیفی از پدیده حافظه وجود ندارد. ۳ در این عبارت کنترل صورت نگرفته. برای کنترل کردن پدیده‌ها باید یک توصیه یا راهکار ارائه شود، مثلاً گفته شود اگر کسی می‌خواهد سخنور خوبی باشد باید اول فنون بهسازی حافظه را به کار گیرد. ۴ در این سؤال یکی از دلایل داشتن مهارت سخنوری مطرح شده نه ویژگی‌های آن. برای توصیف باید گفته می‌شد سخنوری خوب به معنای استفاده از کلمات درست و بهجا و لحن مناسب، رعایت فواصل کلمات، بیان واضح کلمات و ... است.

۵۷- گزینه (۱)

بررسی عبارت‌ها: عبارت اول: «تبیین» به بیان چرایی اتفاق افتادن یک پدیده می‌پردازد. در واقع هر دانشمند زمانی که پدیده‌ای را تبیین می‌کند در حال بیان علل اتفاق افتادن آن پدیده در جهان است؛ مانند عبارت «الف» که علت بروز بیماری افسردگی را عوامل ژنتیکی دانسته و هم‌چنین نقش عواملی مانند والدین و محیط سختگیرانه را بر بروز افسردگی بیان کرده است.

عبارت دوم: منظور از «توصیف» بیان روشن و تا حد ممکن دقیق از چیستی مفهوم و موضوعی است که قصد مطالعه و بررسی آن را داریم؛ مانند عبارت «ب» که مفهوم تشویق را روشن کرده است.

عبارت سوم: پس از برگزیدن یک توصیف و تبیین خاص از یک پدیده تا حد زیادی می‌توان به پیش‌بینی و کنترل آن پدیده دست یافت. زمانی که ما می‌دانیم چه عاملی بر عامل دیگر اثر می‌گذارد یا به عبارت دیگر چه چیز علت بروز پدیده دیگر است، می‌توانیم با ایجاد علت کاری کنیم که معلول محقق شود و یا با حذف علت از بروز معلول جلوگیری کنیم. در واقع ما شرایط را به دست گرفته و تحت «کنترل» خود درمی‌آوریم. مانند عبارت «پ» که راهکاری برای تغییر رفتار ارائه داده است.

۵۸- گزینه (۳)

برای شروع هر پژوهشی پس از مشخص شدن صورت سؤال در قدم اول باید موضوعاتی که در فرضیه مورد پژوهش قرار می‌گیرند توصیف شوند.

در بین این دانشجویان، دانشجوی (پ) موضوع مورد مطالعه یعنی انگیزه درونی را توصیف کرده است؛ پس کار او درست‌تر است.

دانشجوی (الف) موضوعات را تبیین کرده است، دانشجوی (ب) پیش‌بینی کرده است و دانشجوی (ت) به دنبال کنترل پدیده‌ها بوده است.

۵۹- گزینه (۱)

زمانی که به دنبال چرایی وقوع پدیده‌ای می‌گردیم، برای مثال عامل پرهزینه بودن تصادفات جاده‌ای را نبود کیسه هوا و کیفیت بدنه خودروها بدانیم، هدف تبیین علم تجربی را دنبال کرده‌ایم. هم‌چنین زمانی که با توجه به عوامل زیربنایی (برای مثال نبستن کمربند ایمنی یا نبود گاردریل میان مسیرهای رفت و برگشت جاده‌ای) تلاش شود وقوع پدیده کنترل شود، هدف کنترل علم تجربی دنبال شده است.

۶۰- گزینه (۳)

پس از برگزیدن یک توصیف و تبیین خاص از یک پدیده، تا حد زیادی می‌توان به «پیش‌بینی» و «کنترل» آن پدیده دست یافت نه همیشه.

۶۱- گزینه (۱)

بررسی عبارت‌ها: عبارت اول: وقتی دانشمند به دنبال علت‌ها و ریشه‌های مشکلات روانی از جمله علل ژنتیکی است، در واقع در حال «تبیین» مشکلات روانی است.

عبارت دوم: در این عبارت دانشمند «پیش‌بینی» می‌کند کودکی که در سنین خردسالی والدینش را از دست داده است، احتمالاً در سنین جوانی اضطراب از خود نشان خواهد داد.

عبارت سوم: در این عبارت دانشمند ویژگی‌ها و نشانه‌های بیماری افسردگی را بیان می‌کند، پس در حال «توصیف» آن است.

۶۲- گزینه (۲)

بررسی عبارت‌ها: عبارت اول: زمانی که با توجه به تبیین (سلیقه متفاوت هر نسل) در رابطه با وقوع پدیده‌ای (تغییر بافت مراسم عزاداری) برآوردی از شرایط آینده داشته باشیم، هدف «پیش‌بینی» مد نظر بوده است.

عبارت دوم: زمانی که به دنبال دلیل واقع‌ای باشیم، برای مثال یکی از دلایل استقبال ایرانیان از مراسم عزاداری را مأنوس بودن آن‌ها با مراسم سیاه‌ووشان بدانیم، هدف ما «تبیین» بوده است.

عبارت سوم: زمانی که به دنبال مداخله برای وقوع و یا عدم وقوع پدیده‌ای باشیم، به عنوان مثال به دنبال جلوگیری از ورود بدعت به مراسم عزاداری باشیم، هدف ما «کنترل» بوده است.

۶۳- گزینه (۱)

بررسی عبارت‌ها: الف) یکی از علل ایجاد افسردگی را بیان کرده و به چرایی وقوع آن اشاره دارد؛ بنابراین «تبیین» است.

ب) ویژگی‌های اختلال افسردگی را بیان کرده و به چیستی افسردگی اشاره دارد؛ بنابراین «توصیف» است.

پ) «پیش‌بینی» می‌کند که افسردگی در آینده چه تبعاتی خواهد داشت.

ت) به بیان درمان اختلال افسردگی پرداخته؛ پس به مفهوم «کنترل» اشاره دارد.

۶۴- گزینه (۱)

بررسی عبارت‌ها: عبارت اول: زمانی که گفته می‌شود موفقیت تحصیلی با چنین مؤلفه‌هایی مثل پشتکار، تلاش، برنامه‌ریزی و هوش رابطه دارد، در واقع این عوامل را علل بروز موفقیت تحصیلی می‌داند و برای رسیدن به موفقیت باید وجود داشته باشند؛ بنابراین «تبیین» صورت گرفته است. عبارت دوم: در این عبارت فراموشی «توصیف» شده است.

عبارت سوم: این احتمال مطرح شده که کودکان با پردازش ادراکی هدیه کم‌ارزش بزرگ را ترجیح می‌دهند؛ پس «پیش‌بینی» صورت گرفته است. عبارت چهارم: یک راهکار برای این‌که مادران باردار از چه داروهایی نباید استفاده کنند مطرح شده؛ پس «کنترل» صورت گرفته است.

۶۵- گزینه (۳)

زمانی که پژوهشگری چستی موضوع مورد بررسی خود را شرح داده و مختصات روشن و دقیق آن را بیان می‌کند مانند عبارت اول، هدف «توصیف» علم تجربی را در پی گرفته است. هم‌چنین زمانی که به چرایی پدید آمدن آن موضوع پردازد، برای مثال بگوید جذابیت بصری موجب به وجود آمدن آن شده است، در واقع «تبیین» صورت گرفته است و در نهایت زمانی که پدیدایی احتمالی آن پدیده را در آینده پیش‌بینی کند مانند عبارت سوم، هدف او «پیش‌بینی» بوده است.

۶۶- گزینه (۲)

بررسی عبارت‌ها: عبارت اول: نادرست؛ چون هم‌روان‌شناسان و هم دیگر دانشمندان علوم تجربی غالباً تحت تأثیر پیش‌فرض‌های خود قرار می‌گیرند. عبارت دوم: نادرست؛ چون وقتی ارکان یا مؤلفه‌های موفقیت را بیان می‌کنیم و علت تحقق موفقیت را به وجود برنامه‌ریزی و تلاش وابسته می‌دانیم تبیین صورت گرفته است. عبارت سوم: درست است.

عبارت چهارم: نادرست؛ دانشمندان علوم تجربی نمی‌توانند وارد حیطه موضوعات غیرمحسوس بشوند چون ابزار و وسیله بررسی آن‌ها را ندارند؛ بنابراین توصیف هم نمی‌توانند بکنند.

۶۷- گزینه (۴)

دومین هدف علم روان‌شناسی تبیین است؛ بنابراین سؤال به دنبال فرضیه‌ای است که بتواند پدیده‌ای را تبیین کند؛ یعنی علت وقوع آن را بیان کند. در ۴ تبیین صورت گرفته است.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱) فرضیه نیست و سؤال است. در ۲) کنترل صورت گرفته است و در ۳) فشار روانی توصیف شده است.

۶۸- گزینه (۱)

بررسی عبارت‌ها: عبارت اول: نادرست؛ چگونگی توصیف هر دانشمند از یک موضوع یا پدیده، تأثیر بسیار زیادی در مواجهه با آن موضوع و بررسی علمی آن دارد. آن‌چه در مواجهه با موضوع و بررسی علمی آن حائز اهمیت است، نوع توصیف دانشمند است، نه پیش‌بینی او.

عبارت دوم: درست؛ بیان روشن و تا حد ممکن دقیق از چیستی پدیده‌ها یا به عبارت دیگر بیان ویژگی‌ها و ماهیت پدیده‌ها، در هدف توصیف باید محقق گردد که اولین هدف علم است.

عبارت سوم: درست؛ همیشه این احتمال وجود دارد که برای یک موضوع یا پدیده، تبیین‌های متفاوت و در عین حال صحیحی وجود داشته باشد.

عبارت چهارم: نادرست؛ مهم‌ترین دلیل دشواری پیش‌بینی و کنترل در علم روان‌شناسی، پیچیدگی و دشواری توصیف و تبیین در موضوعات مختلف این علم است. وجود ابعاد و ویژگی‌های مختلف و بسیار پیچیده انسان باعث می‌شود که توصیف دقیق از موضوعات مختلف در انسان، مانند هوش، عواطف، شناخت، اراده، خود و ... بسیار دشوار گردد و در نتیجه شاهد تبیین‌های متفاوتی از این موضوعات باشیم. پس از برگزیدن یک توصیف و تبیین خالص از یک پدیده، تا حد زیادی می‌توان به «پیش‌بینی» و «کنترل» آن پدیده دست یافت؛ بنابراین نمی‌توانیم بگوییم پیش‌بینی و کنترل پدیده‌ها دشوارتر هستند.

۶۹- گزینه (۴)

بررسی عبارت‌ها: عبارت اول: راهکاری برای تقویت حافظه مطرح شده؛ پس «کنترل» صورت گرفته است.

عبارت دوم: ویژگی‌های حافظه کاری مطرح شده؛ یعنی چیستی حافظه کاری بیان گردیده است؛ پس «توصیف» صورت گرفته است.

عبارت سوم: برآورد پدیده‌ای در آینده یا احتمال وقوع پدیده‌ای در آینده به هدف «پیش‌بینی» مربوط است.

عبارت چهارم: زمانی که به بیان چرایی و علل بروز رفتار یا پدیده می‌پردازیم هدف «تبیین» صورت گرفته است.